

Petőfi Sándor Nemzeti dalának komoly- és könnyűzenei megzenésítései

Szerző: Róka Bálint

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatikai Kar
Informatika-matematika osztatlan tanári, IV. évfolyam
Hercz-Dorman Aliz, egyetemi adjunktus

Köszönetnyilvánítás:

Szeretném megköszönni azoknak, akik nélkül ez a dolgozat nem készülhetett volna el:

- A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár munkatársainak, akik segítették, hogy elinduljon ez a kutatás
- Az Országos Széchényi Könyvtárnak, aki hozzájárult a címlapok és a kottarészletek megjeleníttetéséhez és a könyvtár munkatársainak, akik segítettek összegyűjteni a kottákat
- A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet 20-21. Századi Magyar Zenei Archívumnak, akik hozzájárultak a kották részletének közléséhez
- A Budapesti Vándor Kórusnak, Derzsi Györgynek és a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtárnak, akik szintén kottákkal segítették a munkámat
- Némethné Nagy Viktóriának és Stefán Boglárka Abigélnek, akik többször ellenőrizték a dolgozatomat, és lelki támogatást nyújtottak
- Hercz-Dorman Aliznak, aki konzulensemként segített
- és mindenki másnak, aki valamilyen formában hozzájárult a dolgozat elkészüléséhez.

Tartalom

1.	Bevezetés.....	6
1.1.	A téma indoklása	6
1.2.	A dolgozat célja	6
2.	Történelmi és irodalmi háttér	6
2.1.	Történelmi háttér	6
2.2.	Irodalmi háttér	7
2.3.	Korábbi kutatások a témával kapcsolatban	7
3.	A Nemzeti dal komolyzenei megzenésítései.....	8
3.1.	A megzenésítések rendszerezése	8
3.2.	Egressy Béni Nemzeti dala és annak átdolgozásai	8
3.3.	Más, 1848-ban keletkezett megzenésítések.....	10
3.4.	Megzenésítések 1848-tól 1900-ig.....	13
3.5.	A gyűjtemények időszaka: 1900-tól 1940-ig.....	16
3.5.1.	Erődi Ernő: Ezüst hárfa	17
3.5.2.	Láng János: Iskolai Daloskönyv	18
3.5.3.	Sarudy Ottó: 100 Magyar Férfikar (sic!).....	18
3.5.4.	Kontor Elek – Késmárky Árpád: Ünnepi daloskönyv	20
3.5.5.	Révfy Géza: Új magyar férfikarok zsebkönyve	20
3.5.6.	Deák Gerő: E.M.K.E. Daloskönyv.....	22
3.5.7.	Ifjabb Buchner Antal, Luspáy Kálmán, Régenhold János: Turul daloskönyv	22
3.5.8.	Dr. Boldis Dezső, dr. Török Zoltán: Nótáskönyv	23
3.5.9.	Ehrlich Antal: Három- és négyszólamú dalok iskolai ünnepélyekre és egyéb alkalmakra	23
3.5.10.	Halmos László: 39 gyermekkar.....	23
3.5.11.	1900-1940 között megjelent egyéb megzenésítések	24
3.6.	1940-től Kodály Zoltánig	25
3.6.1.	Kodály Zoltán.....	27

3.7.	Kodály Zoltán után, napjainkig	29
3.8.	Megzenésítések ismeretlen szerzőktől, ismeretlen időkből vagy kották nélkül.....	30
3.9.	Egyéb rendszerezési lehetőségek.....	32
4.	A Nemzeti dal könnyűzenei megzenésítései	33
4.1.	A könnyűzenei megzenésítések kutatása.....	33
4.2.	Tolcsvay László megzenésítése.....	33
4.3.	Egyéb könnyűzenei megzenésítések	33
5.	Összegzés	34
5.1.	A kutatás eredményei	34
5.2.	A kutatás hosszú távú céljai.....	35
6.	Mellékletek.....	37
6.1.	számú melléklet: A komolyzenei megzenésítések teljes listája	37
6.2.	számú melléklet: Megzenésítések táblázatba rendezve.....	41
6.3.	számú melléklet: Egressy Béni – Szerdahelyi József: Nemzeti dal	47
6.4.	számú melléklet: Kossuth-album.....	48
6.5.	számú melléklet: Bartay Endre: Nemzeti dal	49
6.6.	számú melléklet: Kálózdy János: Nemzeti dal	50
6.7.	számú melléklet: Thern Károly: Nemzeti dal.....	51
6.8.	számú melléklet: Till Ferdinánd: Nemzeti dal	52
6.9.	számú melléklet: Földényi (Feldinger) Frigyes: Nemzeti dal	53
6.10.	számú melléklet: ifj. Szotyori Nagy Károly: Talpra magyar	54
6.11.	számú melléklet: Hazslinszky Gusztáv: Talpra magyar	55
6.12.	számú melléklet: Hubay Jenő: Talpra magyar.....	56
6.13.	számú melléklet: Csanády Virgil: Talpra magyar!	57
6.14.	számú melléklet: EMKE Daloskönyv, 1. kiadás	58
6.15.	számú melléklet: EMKE Daloskönyv, 2. kiadás	59
6.16.	számú melléklet: Breiter-Szélessy János: Nemzeti dal.....	60

6.17.	számú melléklet: Telman (Tiboldi) József: Talpra magyar!	61
6.18.	számú melléklet: Tiboldi (Telman) József: Talpra magyar!	62
6.19.	számú melléklet: Siposs Antal: Hősök Emléke	63
7.	Hivatkozások	64
8.	Internetes források	69
9.	Képjegyzék	72
10.	Táblázatjegyzék	73

1. Bevezetés

1.1. A téma indoklása

2018. januárjában *Serkenj fel!* címmel tizenéveseknek indult egy Kárpát-medencei verseny. A versenyt a Magyar Kodály Társaság megbízásából a Jeunesses Musicales Hungary Egyesület és a Papageno szervezte, szakmai partnerük a Bartók Rádió volt. (Papageno: *Serkenj fel!* versenyfelhívás) A verseny Kodály Zoltán életéről és munkásságáról szólt. Öt írásbeli, online fordulóból állt, ahol Kodály Zoltán életrajzából, műveinek elemzéséről és Kodály Zoltán műveinek felismeréséről kellett számot adni. A versenyre háromfős csapatok jelentkezhettek. A magazin több segédanyagot is biztosított, többek között Eősze László *Kodály Zoltán életének krónikája* című könyvét is, mely Kodály Zoltán életrajzi könyve. Ebben a könyvben idézi 1956. szeptember 4-nél Péterfi István szavait: „száz év óta sokszor próbálták zenébe önteni a *Talpra magyart, a forradalom és a szabadságharc nagyszerű szózatát; a legtöbb kísérlet hamarosan feledésbe merült.*” (Eősze, 2007, 272. o.) E mondat volt az, ami elindította a kutatást.

1.2. A dolgozat célja

A dolgozat igyekszik megválaszolni azt a kérdést, amely Péterfi István mondata után megfogalmazódott: kik voltak azok, akik még megzenésítették a *Nemzeti dalt*. Három nagy nemzeti versünk közül kettőé, Vörösmarty Mihály *Szózat* című, valamint Kölcsey Ferenc *Himnusz* című versének komolyzenei megzenésítései ismertek, minden ünnepségünk elején elhangzik a *Himnusz*, majd az ünnepség végén a *Szózat* Erkel Ferenc, illetve Egressy Béni megzenésítésében. Az is közismert, hogy ezeknek zenei átírását pályázat keretében hirdették meg. A *Nemzeti dal* komolyzenei megzenésítéséről azonban a köztudat nagyon keveset tud. A dolgozat célja, hogy ezeket a megzenésítéseket bemutassa, ismertesse.

2. Történelmi és irodalmi háttér

2.1. Történelmi háttér

Petőfi Sándor 1848. március 13-án írta a *Nemzeti dalt*. 1848. március 14-én Pestre is elért a hír, hogy Bécsben kitört a forradalom. A március 19-ére tervezett ifjúsági lakomán tervezte Petőfi Sándor felolvasni a *Nemzeti dalt*. Azonban az események felgyorsultak, március 15-én Pesten is kitört a forradalom. E művét Petőfi először a Pilvax kávéházban olvasta fel, majd az orvosi egyetem udvarán, valamint a jogi egyetem előtt. Petőfi Sándor naplójában e három helyszínt említi, ahol elszavalta a *Nemzeti dalt*. (Petőfi S. naplója, 1848. márc. 20.) A tömeg erőszakkal elfoglalta a Landerer és Heckenast nyomdát, ahol megjelent nyomtatásban a 12 pont és a *Nemzeti dal* mint „a magyar szabadság első lélegzete” (Petőfi Sándor sorai a *Nemzeti dal* első

nyomtatott példányán). A *Nemzeti dal* egyik kéziratán Petőfi Sándor még a nyomdát említi helyszíniül, ahol elszavalta a versét (A *Nemzeti dal* kézírata). Más helyszínt, így a Nemzeti Színház lépcsőjét nem említi. Jókai Mór, aki szintén ott volt a forradalom idején Pesten, *Forradalom vér nélkül* című írásában is csupán ezt a négy helyszínt jelöli meg, ahol a költő előadásában hangzott el a vers. (Jókai, 1848, 19-27. o.) Az első megzenésítés még azon a napon elhangzott: este, a Nemzeti Színházban a Bánk bánt kezdték el előadni, azonban az előadás megszakadt, Egressy Gábor elszavalta a *Nemzeti dalt*, majd utána az énekkar elénekelte Egressy Béni megzenésítését. (Egressy G., 1848, 84-92. o.) Ugyanezt a megzenésítést Jókai Mór Szerdahelyi József névvel említi.

2.2. Irodalmi háttér

A *Nemzeti dal* alkalmi vers, verses formájú szónoki beszéd. A versben párbeszéd figyelhető meg: a versszakok első felében a költő buzdít, érvel, míg a versszakok második felében, a refrénben a tömeg válaszol. Műfaját tekintve a vers dal, mely a romantika stílusjegyeit viseli magán. Verselése ütemhangsúlyos, minden sorban nyolc szótag található. A versszakok első felében páros rímek, míg a refrénben félrímek figyelhetők meg. (A *Nemzeti dal* verselemzése)

2.3. Korábbi kutatások a témával kapcsolatban

A témát először Isoz Kálmán kutatta, eredményei 1931-ben jelentek meg *Petőfi dalok* (sic!) címmel. A könyv középpontjában nem kifejezetten a *Nemzeti dal* megzenésítései álltak, hanem a szerző az összes Petőfi vers megzenésítéseit gyűjtötte össze. A könyvében Isoz 25 komponista, 49 kiadványát sorolja fel. (Isoz, 1931, 71-75.o.) A szerző az előszóban leírja, hogy csak olyan kottákat, megzenésítéseket írt le, melynek kottáját a kezében tartotta. E módszert igyekszik jelen kutatás is követni, azonban majd megemlíti olyan szerzőket is, akiknek kottáját még nem sikerült felkutatni. Többek között ezen gyűjtést alapul véve írt egy tanulmányt Sonkoly István *Petőfi-versek* címmel 1973-ban. (Sonkoly, 1973, 40-48. o.) E tanulmányban külön fejezetben foglalkozik a *Nemzeti dal* 26 megzenésítésével. Tanulmányában új neveket is felsorol, Káldy Gyula, Karsa Endre, Kuti Sándor és Kodály Zoltán neve adódik még hozzá Isoz gyűjtéséhez. Sonkoly azonban nem említi írásában Bátori Lajos, Belezsnay A., Késmárky Árpád nevét, illetve az ismeretlen zeneszerzőt. Ezt a két forrást említi meg Ittész Mihály is, mikor a *Nemzeti dal* kapcsán ír *Petőfi megzenésített versei* című írásában. Ezt egészíti ki még Halmos László, illetve Tolcsvay László megzenésítésével. (Ittész, 1999, 201-206. o.) Ezeknél a tanulmányoknál átfogóbb kutatás a mai napig nem történt.

3. A Nemzeti dal komolyzenei megzenésítései

3.1. A megzenésítések rendszerezése

A komolyzenei megzenésítéseknel a kutatás először csak azokkal a megzenésítésekkel foglalkozik, melyeknek kottáját fel lehetett lelteni. A lelőhely nagyrészt az Országos Széchényi Könyvtár, de a kották között van olyan, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetében lehet megtalálni, valamint néhány saját példány. A művek bemutatása a következő sorrendet igyekszik követni:

- Egressy Béni *Nemzeti dala* és annak átdolgozásai
- Más, 1848-ban keletkezett megzenésítések
- Megzenésítések 1848-tól 1900-ig
- A gyűjtemények időszaka: 1900-tól 1940-ig
- 1940-től Kodály Zoltánig
- Kodály Zoltántól napjainkig

Ezután olyan szerzők, megzenésítések következnek, melyekhez kottát eddig sajnos nem sikerült fellelni, ugyanakkor egyéb írások említik meglétüket.

3.2. Egressy Béni *Nemzeti dala* és annak átdolgozásai

Minden bizonnyal a *Nemzeti dal* első megzenésítője **Egressy Béni** volt, ki egyébiránt az első zeneszerző, aki Petőfi-verset zenésített meg. (Isoz, 1948, 249-251. o.) 1848. március 15-én a pesti forradalmárok között ott volt Egressy Béni is. Landerer nyomdájához ő is elment, ahol kapott egy példányt a *Nemzeti dal* szövegéből. Az anekdoták arról szólnak, hogy Egressyt annyira megihlette ez a mű, hogy azon nyomban rohant haza, hogy zenét írjon a *Nemzeti dalra*. A nagy munka közben talált rá **Szerdahelyi József**, ki férfikarra írta át Egressy szólamát, hogy a Nemzeti Színház férfikara elénekelhesse már aznap este. (Káldy, 1896, 6. o.) Ehhez a megzenésítéshez járult hozzá **Erkel Ferenc** is, ki a zenekari vezérkönyvet írta.¹ A műben megtalálhatjuk az Egressyre² jellemző ritmusképleteket és melizmákat. (Isoz, 1948, 249-251. o.) Ugyanakkor a kórusnak nem volt nehéz dolga, hiszen a megzenésítés egy régebbi dallamra alkalmazta a vers szövegét. (Kerényi, 2008, 261-265. o.) A mű elhangzására való utalást megtaláljuk mind Jókai Mór, mind Egressy Gábor, Egressy Béni testvérének visszaemlékezésében. (Egressy G., 1848, 84-92. o.) Egressy Béni *Nemzeti dal*ának kézírata Erkel Gyula nevével van feltüntetve.

A kézíraton $\frac{2}{4}$ -es ütemmutató szerepel, C-dúrban. (Erkel Gyula. Kézirat.) Ehhez a kézírathoz

¹ Erkel Ferenc nevét csak a kutatás során felhasznált források említik, az, hogy szerepe lett volna a megzenésítésben, kotta nem támasztja alá

² Többször szerepel Egressy Béni neve Egressiként. A későbbiekben egységesen Egressyt használ a kutatás.

hűen jelenik meg az első nyomtatott példány, Wágner Josefnél, Pesten. A kotta címlapján Egressy Béni mellett Szerdahelyi József neve szerepel csupán. (Egressy és Szerdahelyi, 1848) A mű későbbi megjelenései már eltérnek az eredeti mű ütemmutatójától és hangnemétől is. **Káldy Gyula** könyvében, *A szabadságharcz dalai és indulói (1848-49)* című gyűjteményében még csak a korábban említett két szerzőt, Egressyt és Szerdahelyit jelöli meg, azonban $\frac{4}{8}$ lesz az ütemmutató, a hangnem pedig B-dúr. (Káldy, 1986, 14-15. o.) A két változat közül ez utóbbi terjedt el, minden más megjelenésben ezekkel a paraméterekkel találjuk meg a megzenésítést, sőt általában ezt már Egressy-Káldy megzenésítésnek hívják. Huber Sándor: *A szabadságharcz dalai és indulói 1848-49 zene szóban* című könyvében az Egressy-Káldy-féle megzenésítés csak a zongoraszólamot tulajdonítja Egressynek, holott a mű fő dallama egyezik a korábban leírt művek dallamával. (Huber, ?, 12. o.) A $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatójú B-dúrban íródott változatot 1923-ban Geszler Ödön vegyeskari gyűjteményében csak Egressy névvel jelzi. (Geszler, 1923, 63-64. o.) A többi, $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatójú B-dúrban íródott változatot Egressy-Káldy megzenésítésként tüntetik fel. Ezek daloskönyvekben jelentek meg 1900 és 1925 között, a következő kiadványokban:

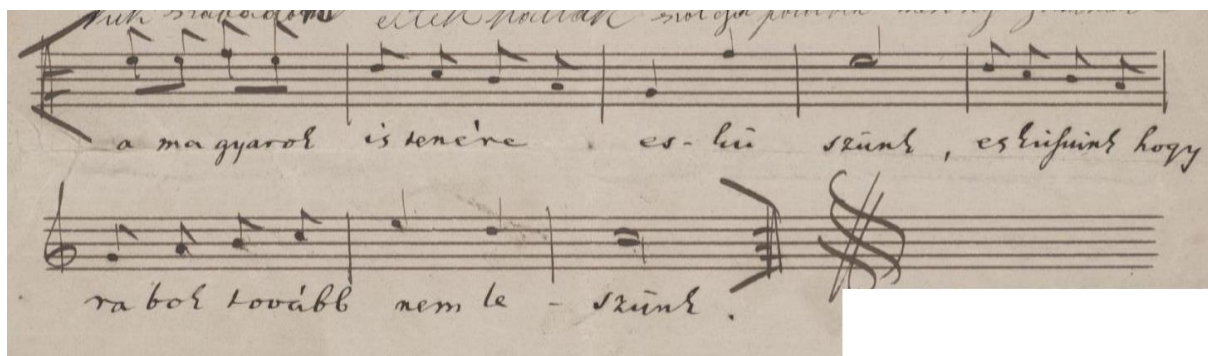
- Sarudy Ottó: *100 Magyar Férfikar népénekkarok, tanítók és tanítójelöltek számára*, 1904. (Sarudy, 1904, 34-35. o.)
- Révfő Géza: *Új magyar férfikarok zsebkönyve, 46 magyar szerző 147 férfikarra*, 1911. (Révfő, 1911, 105-106. o.)
- Hackl N. Lajos: *Gaudeamus Igitur*, 1914. (Hackl, 1914, 32-33. o.)
- Luspay Kálmán: *„Daloljatok”: 101 férfikarra írott dal gyűjteménye*, 1923. (Luspay, 1923, 23-24. o.)

Egressy melódiája még megjelent $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval és A-dúrban Falk Richárd – Hetényi Albert *Dalok könyve* című gyűjteményében 1906-ban (Falk és Hetényi, 1906, 30-31. o.), de több ízben megjelent $\frac{4}{4}$ -es ütemmutatóval, G-dúrban is.

$\frac{4}{4}$ -os ütemmutatóval és G-dúrban a következő kiadványokban jelent meg:

- Kertész Gyula: *Magyar Hazám*, 1934. (Kertész, 1934, 12. o.)
- Mathia Károly: *Negyvennyolcas dallamok*, 1948. (itt a szerkesztők utalnak Káldy Gyula gyűjteményére) (Mathia, 1948, 54-55. o.)
- *1848-1948 szabadság-dalok versek és dallamok*, 1948. (1848-1948 szabadság-dalok versek és dallamok, ?, 7. o.)

Az 1896-os ezredéves országos kiállításra összeállított *Kossuth-Alumba* **Barna Izsó** írta át Egressy Béni zenéjét. Az ő átírata $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval, C-dúr hangnemben íródott. (Huber, *Kossuth Album*, ?, 7-8. o.) A művet átírta **Bátori Lajos** is. Az ő átírata hasonlóan a Falk – Hetényi gyűjteményhez $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval, A-dúrral rendelkezik. (Erődi, 1902, 52-53. o.) Végezetül **Kassai István** átíratát említjük, amely először a Bartók Rádió Klubja egyenes adásában hangzott el 1997. március 15-én. Ezen átírat csak zongorára íródott, $\frac{2}{4}$ -es ütemmutatóval, C-dúrban. (Kassai. Kézirat)

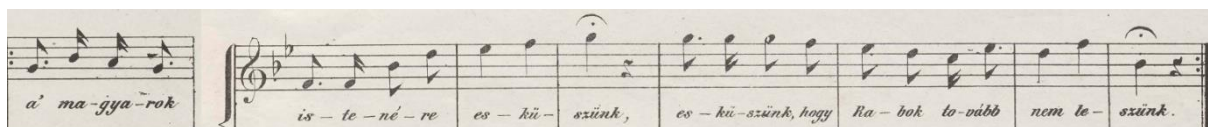

1. kép Részlet Egressy Béni Nemzeti dalának Erkel Gyula által lejegyzett kéziratából

3.3. Más, 1848-ban keletkezett megzenésítések

Egressy Béni mellett 1848-ban még sokan mások is megzenésítették a *Nemzeti dalt*. Csak az 1848-as megzenésítésekkel foglalkozik Isoz Kálmán *A megzenésített „Nemzeti dal”* című írásában. (Isoz, 1948, 249-251. o.) Az első, akit említ, **Kálózdi János**, cigányzenész, aki Eszterházy Pál herceg jóvoltából tanulhatott. Kálózdi volt prímás, honvéd tábori zenész, Londonban színházi karmester, Kínában pedig katonakarmester is. Életpályáját Magyarországon fejezte be. Művét Vahot Imre adta ki. A mű borítóján található meg az a népszerű könyv, melyen Petőfi Sándor elszavalja a *Nemzeti dalt* a Nemzeti Színház lépcsőjén (6.1. számú melléklet). Bár a szóbeszéd ezen metszet alapján indulhatott el, az irodalomtörténészek úgy gondolják, Petőfi a Nemzeti Színház lépcsőjén nem szavalta el a *Nemzeti dalt*. (Petőfi Irodalmi Múzeum előadása)

A kotta érdekessége, hogy kétféle hangnemben is lejegyezték, az első $\frac{2}{4}$ -es ütemmutató mellett G-dúrban, míg a másik változat B-dúrban íródott. (Kálózdy, 1848)

2. kép Részlet Kálózdi Nemzeti dalából

Thern Károly operaszerző Treichlinger József által nyomtattata ki a saját *Nemzeti dalát*. Műve

$\frac{2}{4}$ -es ütemmutatójú, F-dúrban játszódik. (Thern, 1848)

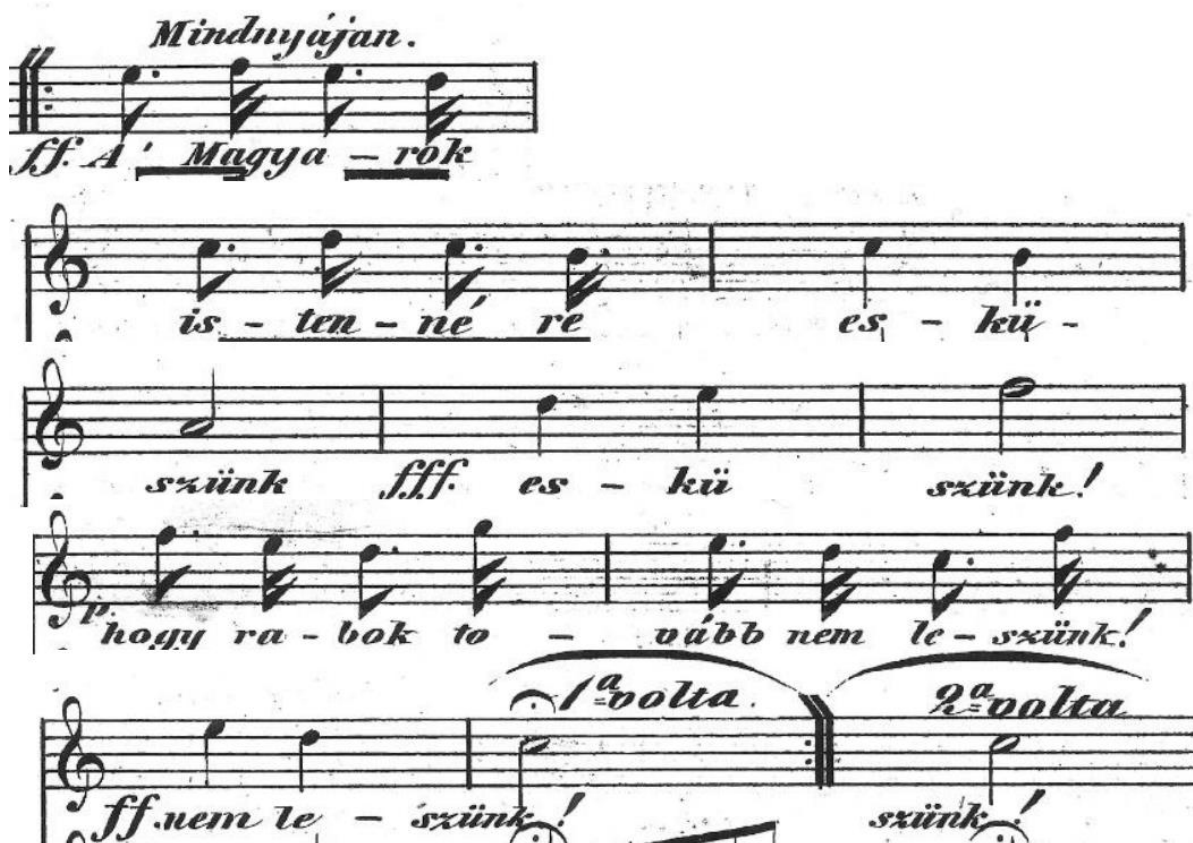
3. kép Részlet Thern Károly megzenésítéséből

Till Ferdinánd *Nemzeti dala* is 1848-ban jelent meg Isoz írása szerint. A kutatásban felkutatott kottán évszám nem található. A nyomtatványt a szerző Eisenfels Sarolta kisasszonynak ajánlotta fel. A nyomtatványban rögtön kétféle megzenésítés is megtalálható, első énekhangra és zongorára, $\frac{4}{4}$ -es ütemmutatóval A-dúrban, míg a második négyszólamú férfikarra, $\frac{4}{4}$ -es ütemmutatóval C-dúrban. (Till, ?)

4. kép Részlet Till Ferdinánd művéből

Nem csak a fővárosban, hanem vidéken is több helyen megzenésítették még ebben az évben a *Nemzeti dalt*. Az egyik ilyen zeneszerző **Bartay Endre** volt, kinek *Nemzeti dalát* Pozsonyban,

5. kép Bartay Endre megzenésítése, részlet

a Mangold K. könyvnyomdájában adták ki. A művet Bartay a Bécsből visszaérkező magyar követek fogadtatására írta, $\frac{2}{4}$ -es ütemmutatóval, C-dúrban. (Bartay, 1848)

Temesváron **Feldinger Frigyes** zenésítette meg a *Nemzeti dalt*. A későbbi kottákon – melyek közül egyet a kutatás feltárt – már Földényi Frigyes néven szerepel a zeneszerző. Műve $\frac{2}{4}$ -ben, A-dúrban került nyomtatásba. (Földényi, 1873)

6. kép Feldinger Frigyes megzenésítése, részlet

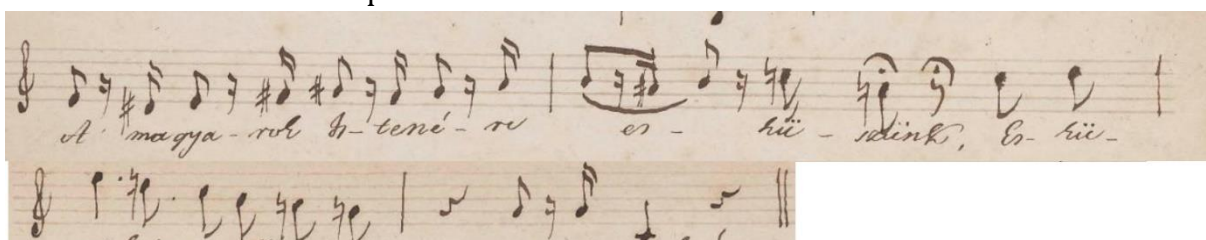
Kolozsváron a helyi zenekonzervatórium igazgatója, **Ruzitska György** zenésítette meg a verset. Ruzitska György Erkel Ferencsel is jó barátságot ápolt, művének partitúrája megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban. A műben a versszak első négy sora $\frac{4}{4}$ -es, míg a refrén $\frac{2}{4}$ -es ütemmutatójú (Ruzitska. Kézirat 1). A megzenésítés multitonális, G-dúrral indít, majd F-dúrba, illetve B-dúrba vált hangnemet, végül visszavált F-dúrba, majd G-dúrral zár. Ruzitska György kottájából több kézirat is megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban. Egy másik kézirat érdekessége, hogy Ruzitska elírta Petőfi nevét, először Petőfy Károlyt írt, melyet később áthúzott és javított Sándorra. (Ruzitska. Kézirat 2)

7. kép Ruzitska György kézírata, részlet

Sonkoly István *Petőfi versek* című munkájában 1848-nál még egy zeneszerzőt említ, Karsa Endrét. Karsa Endre nevének négy változata jelent meg kottaiban, melyek mindegyike kézirat. Az első névváltozat **Karossa Endre** néven jegyzi a zeneszerzőt, e kézirat letisztult, négyszólamú férfikarra íródott, $\frac{4}{4}$ -ben, F-dúrban. (Karossa. Kézirat). A második névváltozat Karfa

Endre néven jegyzi, a kézirat énekre és zongorára íródott, $\frac{4}{4}$ -ben, C-dúrban. (Karfa. Kézirat) A harmadik változat **Beliczay Gyula** nevéhez fűződik, ugyanis erőteljesen piszkozati kottájának borítóján Karsa Endrét jelöli meg, akinek a dallamát négy szólamú férfikarra átírta. (Beliczay és Karsa. Kézirat) Ezen a néven nevezi meg Sonkoly István a művében. Azonban a megzenésítés pontos dátumáért Karofa Endre néven kell keresnünk, ugyanis ezen kézirat borítóján szerepel a pontos dátum is: 1848. március 20. A borítóról leolvasható még az is, hogy a mű Újhe-lyen keletkezett. E változat $\frac{4}{4}$ -ben, C-dúrban íródott. (Karofa. Kézirat)

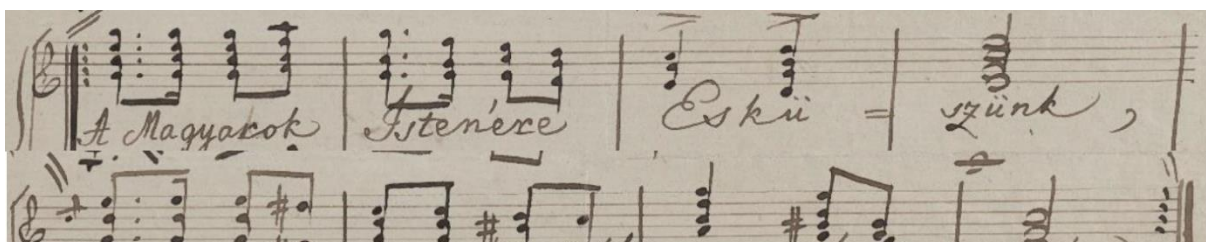

8. kép Karofa Endre kézírata, részlet

3.4. Megzenésítések 1848-tól 1900-ig

A forradalom után 1848-ban kitört a szabadságharc, melyet végül az Orosz Birodalom segítségével 1849-ben leverte a Habsburg-ház. Ezután véres megtorlás következett, előbb Haynau vezetésével, melyet később 1850-1859 között a Bach-korszak követett. 1861-ben Ferenc József feloszlatta a magyar országgyűlést, majd 1865-ig visszaállt az abszolutizmus. 1865-ben elindult egy közeledési folyamat, melynek eredményeként 1867-ben létrejött a kiegyezés, létrejött az Osztrák-Magyar Monarchia. Ezután egy békés korszak következett, mely során Pest, Buda és Óbuda egyesüléséből 1873-ban létrejött Budapest, valamint 1896-ban millenniumi ünnepségeket tartottak. (Borhegyi, Paksa és Boronkai, 2018, 47-83. o.)

1851-ben egy népszínmű látott napvilágot *Rózsakirályné* címmel. A szöveget Hegedűs Lajos írta, zenéjét Bognár Ignác szerezte. Ennek a népszínműnek a kottaanyagában lelhető fel egy újabb *Nemzeti dal* megzenésítés. Szerzője ismeretlen, csak a monogramja ismert: **A. P.**³, a borítón ajánlás a lelkes Magyar Nemzetinek. A mű énekre és zongorára íródott, $\frac{2}{4}$ -es

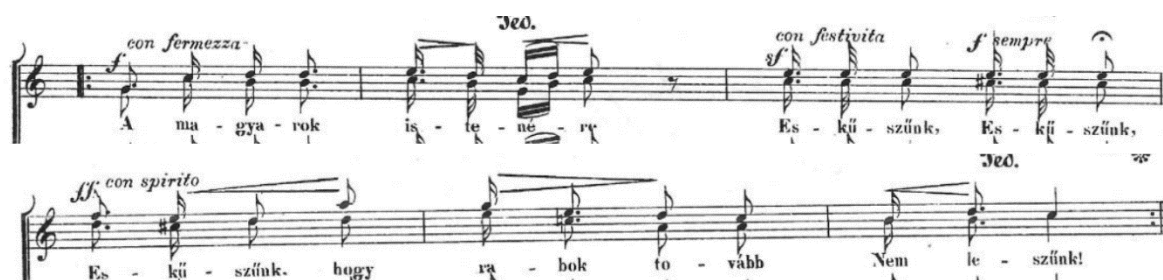

9. kép A. P. kézírata, részlet

³ A keresztnév monogramja lehet L is.

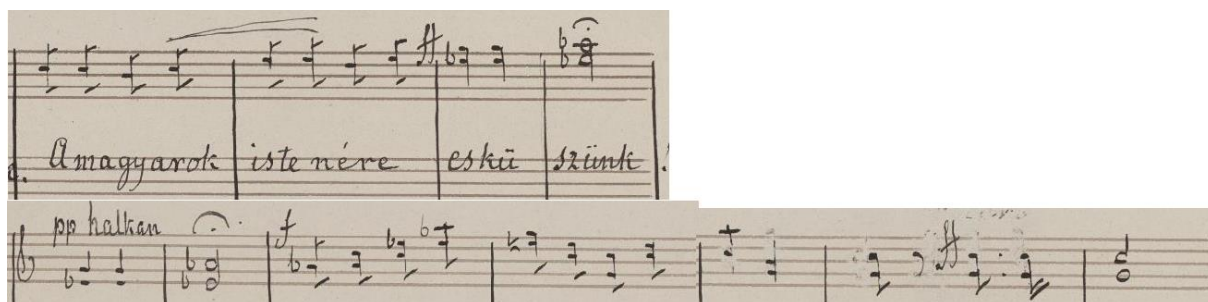
ütemmutatóval, C-dúrban. (Hegedűs és Bognár, 1851. Kézirat) A művel kapcsolatban felmerül a kérdés, vajon elhangozhatott-e a színpadon abban a korszakban? Erre a kutatás során egyértelmű választ ugyan nem sikerült találni, az viszont bizonyos, hogy 1851-ben a *Rózsakirályné* című népszínművet bemutatták. (Vahot, 1853, 132. o.)

1879-ben **ifjabb Szotyori Nagy Károly** zenésítette meg a *Nemzeti dalt*, mely az Op. 7-es számot viseli. Többször is megjelent nyomtatásban, eltérő hangnembben. Először a Rózsavölgyi és Társa gondozásában jelent meg Budapesten, $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval, C-dúrban négyszólamú férfikarra zongorával. (ifj. Szotyori Nagy, 1879) Később három daloskönyvben, az *E.M.K.E. Daloskönyv* 1896-os kiadásában (Deák, 1896, 68-69. o.), Láng János *Iskolai Daloskönyvében* (Láng, 1903, 37. o.), valamint Erődi Ernő *Ezüst hárfa* című daloskönyvének 2. kötetében (Erődi, 1902, 51. o.). Az *E.M.K.E. Daloskönyv*ben szereplő változat $\frac{4}{4}$ -es, Asz-dúrban íródott, vegyes karra **Borsay Samu** dolgozta át. A másik kettő daloskönyv változata megegyezik, mindkettő Asz-dúr hangnemű $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval. Mind a négy változatnál csak a főszólam egyezik, a többi szólam eltér a többi változattól.

10. kép ifjabb Szotyori Nagy Károly, részlet

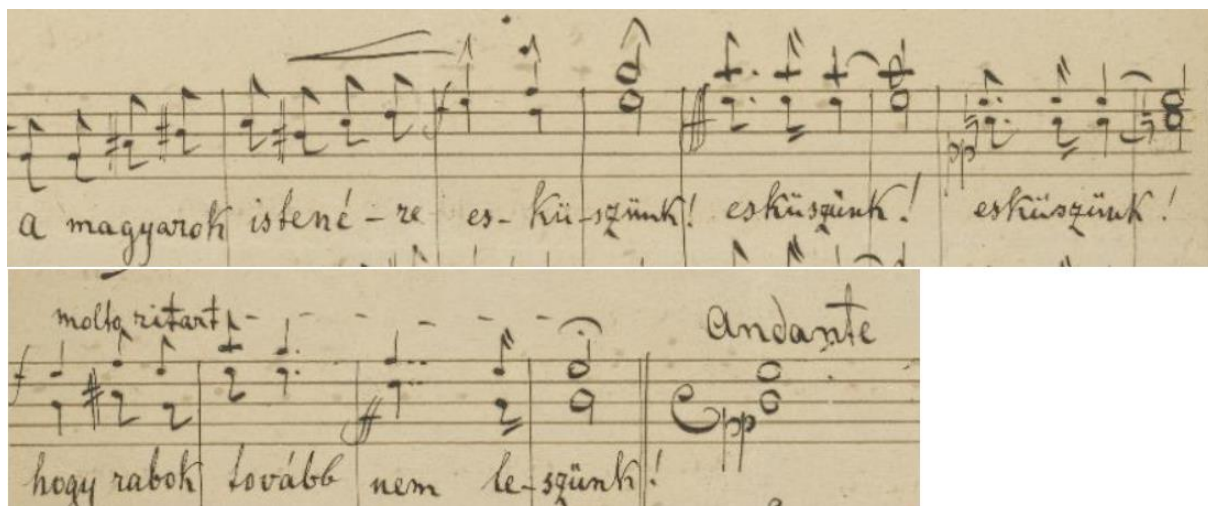
Bognár Ignác 1882-ben írt gyűjteményében, melynek a *Dalvilág* címet adta, 74-es sorszámmal szerepel a *Nemzeti dal* „Talpra magyar: Nemzeti dal Petőfitől” címmel. A megzenésítés $\frac{2}{4}$ -es ütemmutatóval és C-dúrral rendelkezik. A könyvben szereplő kották mind kézzel vannak

11. kép Bognár Ignác megzenésítése, részlet

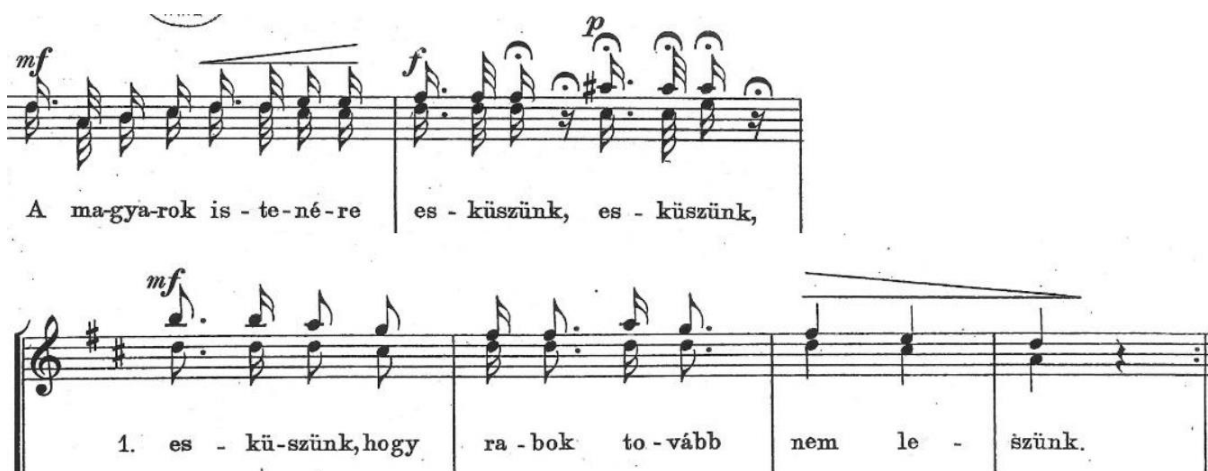
lejegyezve, az első oldalról pedig azt is megtudhatjuk, hogy Bognár Ignác a Nemzeti Színház nyugalmazott dalnoka és az énekkar karmestere. (Bognár, 1882, 75. o. verso. Kézirat)

Egy évvel később, 1883-ban **Huber Károly** zenésítette meg férfikarra a *Nemzeti dalt*. A műben a $\frac{2}{4}$ és a $\frac{4}{4}$ váltja egymást, hangneme E-dúr. A kottáról a pontos dátum és a helyszín is leolvasható: 1883. november. 27., Budapest. (Huber, 1883. Kézirat)

12. kép Huber Károly megzenésítése, részlet

1889-ben **Hazslinszky Gusztáv** zenésítette meg Petőfi versét. A mű elkészült négyes férfikarra (Hazslinszky, 1889), valamint kétszólamú énekkarra zongorával (Budapesti Vándor Kórus Gyűjteménye). Mindkét kottában az ütemmutató $\frac{4}{8}$, viszont míg a négyes férfikar D-dúrban, addig a másik változat G-dúrban játszódik.

13. kép Hazslinszky Gusztáv megzenésítése, részlet

A millennium évében, 1896-ban jelent meg **Hubay Jenő**, Op. 43-as „*Talpra magyar*”-ja, melyet fiának, Andornak ajánlott. (Hubay, ?) A megzenésítés egyik jellegzetessége, hogy a vers negyedik versszakát kihagyja, a többi versszakot viszont külön megzenésíti. A refrénre két

dallamot is komponált, az első dallam az első három refrénnél, míg a másik az utolsó két refrénnél figyelhető meg. Dallamisméltás látható a versszakok elejénél is: az első versszak az ötödik és a hatodik strófával, míg a második versszak a harmadik strófával cseng össze. Hubay műve 1896-ban megjelent az *E.M.K.E. Daloskönyvben* is. (Deák, 1896, 53-58. o.) A különbség a hangszerelésben található, a *Daloskönyvben* négy szolamú vegyeskarral szerepel, míg a mű külön kiadásában egyszolamú énekhangra és zongorára írta a zeneszerző. A megzenésítés $\frac{4}{4}$ -es, multitonális, F-dúr és Asz-dúr váltja egymást.

14. kép Hubay Jenő megzenésítése, részlet

Az 1800-as évek *Nemzeti dalainak* megzenésítését **Csanády Virgil** 1898-as *Talpra magyarja* zárja, aki művét az „Ébredés” dalkörnek ajánlotta. (Csanády, 1898) A mű férfikarra és zongorára íródott, $\frac{4}{4}$ -ben, G-dúrban.

15. kép Csanády Virgil megzenésítése, részlet

3.5. A gyűjtemények időszaka: 1900-tól 1940-ig

A XX. század első négy évtizede nem volt könnyű időszak sem a világ, sem Magyarország számára. Először 1914-1918 között az első világháború, majd a folyamatos belpolitikai problémák mellett 1920-ban a trianoni béke aláírása. Később a második világháború előzményei hatottak hazánk kül- és belpolitikájára. (Borhegyi, Paksa és Boronkai, 2018, 252-254. o.)

A XX. század eleje a gyűjtemények időszaka volt. Több gyűjtemény is megjelent, melyekben sorra jelentek meg *Nemzeti dal* megzenésítések. Ezzel magyarázható a mű megzenésítésének magas száma is. 10 daloskönyvben összesen 23 megzenésítés szerepel, azonban ezek között átfedések is vannak. Néhány megzenésítés azonban csak ezekből a gyűjteményekből ismert,

ezért ezek pontos keletkezésének időpontját nehéz behatárolni. Ebben az időszakban azonban nem csak daloskönyvekben jelent meg a *Nemzeti dal*, hanem külön nyomtatásban is.

3.5.1. Erődi Ernő: Ezüst hárfa

1902-ben *Ezüst hárfa* néven jelent meg Erődi Ernő kétkötetes daloskönyve. Ennek első kötetében kettő, második kötetében három megzenésítés is szerepel. Az első kötet 31. számú dala **Langer Viktor** megzenésítése. (Erődi, 1902, 28-29. o.) A mű C-dúrban, $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval szerepel, két szólamban, több helyen uniszónóval.

16. kép Langer Viktor megzenésítése, részlet

A másik megzenésítés a kötetben **Szögedi Endre** nevével szerepel. (Erődi, 1902, 30. o.) A zenéjét $\frac{4}{4}$ és C-dúr jellemzi. A mű ezen változatában ritkán, háromszor szerepel csak uniszónó. A második kötetben azonban Szögedi Endre megzenésítésének szerepel egy második változata is. (Erődi, 1902, 53-54. o.) Ez bár ugyanúgy $\frac{4}{4}$ -ben C-dúrban íródott, már négy szólammal rendelkezik, ráadásul már a második szólam is eltér az első változatban szereplőtől. Mindezek mellett azonban Szögedi Endre megzenésítésének létezik egy harmadik, kéziratos változata is, (Szögedi. Kézirat) mely eltér az *Ezüst hárfa*-ban található verziótól. Ez $\frac{4}{4}$ mellett Asz-dúrban játszódik, és férfikarra íródott. Az *Ezüst hárfa* második kötetében még megjelent a korábban már említett Bárori Lajos-féle Egressy átdolgozás, valamint ifjabb Szotyori Nagy Károly megzenésítése.

17. kép Szögedi Endre megzenésítése, részlet

3.5.2. Láng János: Iskolai Daloskönyv

1903-ban jelent meg Láng János *Iskolai Daloskönyv* című gyűjteménye. A daloskönyvet Pozsonyban adták ki, és három megzenésítés is szerepel benne. Az első megzenésítés – melyet később a kutatás részletesen is említeni fog – egy ismeretlen zeneszerző munkája. A második megzenésítés a már említett ifjabb Szotyori Nagy Károly alkotása, Láng János átiratában, három szólamban. A daloskönyv összeállítója, **Láng János** is megzenésítette és szerepeltette gyűjteményében a saját változatát. (Láng, 1903, 57. o.) Megzenésítése C-dúrban, $\frac{4}{4}$ -ben íródott.

18. kép Láng János megzenésítése, részlet

3.5.3. Sarudy Ottó: 100 Magyar Férfikar (sic!)

Sarudy Ottó a pápai Állami Tanítóképző Intézet igazgatója volt (Éhertné Varga, 1998, 26-27. o.), itt tanított, valamint zeneiskolát is alapított zenésztanár ismerőseivel 1904-ben. (Nádasdy, ?, 49. o.) Ebben az évben adta ki *100 Magyar Férfikar* című gyűjteményét is, melyben három *Nemzeti dal* megzenésítés is szerepel egymás után. Az első a már említett Egressy Béni

megzenésítésnek Káldy Gyula által átírt változata. A második megzenésítés a 26. sorszámot viseli és **Kapi Gyula** műve. (Sarudy, 1904, 35-39. o.) A változat $\frac{4}{8}$ -os ütemmutatóval rendel-

19. kép Kapi Gyula megzenésítése, részlet

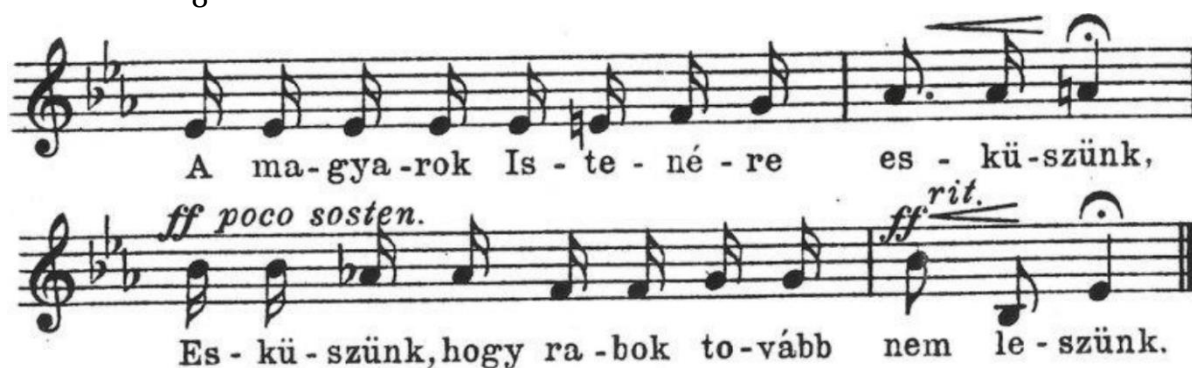
kezik, G-dúrban, és a mű sajátossága, hogy a vers első két versszakát és az utolsó versszakát zenésíti meg. A dalgyűjtemény 27. sorszámu dala **Bordeaux Géza** megzenésítése. (Sarudy, 1904, 39-41. o.) A mű $\frac{4}{8}$ -os, előjegyzés nélkül indul, majd a refrénre A-dúrrá változik.

20. kép Bordeaux Géza megzenésítése, részlet

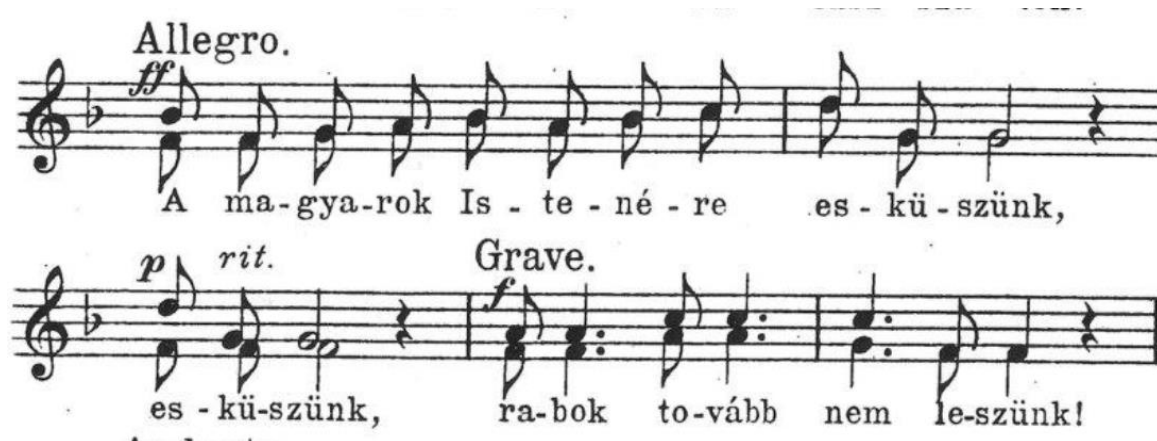
3.5.4. Kontor Elek – Késmárky Árpád: Ünnepi daloskönyv

1909-ben a Rózsavölgyi és Társa kiadásában megjelent Kontor Elek és Késmárky Árpád közös gyűjteménye, az *Ünnepi daloskönyv*. A kiadvány két részletben jelent meg, egyikben a szoprán szólamok, másikkban az alt szólamok szerepelnek. Ebben elsőre 7. sorszámmal **Késmárky Árpád** megzenésítése található meg. (Kontor és Késmárky, 1909, 6. o.) A mű három szólamú, ütemmutatója $\frac{4}{8}$, hangneme Esz-dúr.

21. kép Késmárky Árpád megzenésítése, részlet

A kötetben még egy megzenésítés fellelhető, 16. sorszámmal **Beleznay A.** névvel. (Kontor és Késmárky, 1909, 14-16. o.) Sajnos a keresztnévre egyértelmű eredményt a kutatás nem tárt fel. A mű, hasonlóan Késmárky megzenésítéséhez, három szólamú, azonban ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme F-dúr.

22. kép Belezna A. megzenésítése, részlet

3.5.5. Révfy Géza: Új magyar férfikarok zsebkönyve

1911-ben jelent meg Révfy Géza *Új magyar férfikarok zsebkönyve* című gyűjteményének első kötete. Ebben ismét három megzenésítés található, melyek közül egyet, az Egressy-Káldy-féle megzenésítést a kutatás már említette. A kötetben 44-es sorszámmal **dr. Szöllősy Attila** kottája

található meg. (Révfy, 1911, 106-107. o.) A mű négyszólamú, ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme C-dúr.

p
A ma - gya - rok, a ma - gya - rok
gyorsítva
Is - ten - é - re es - kü-szünk, es - kü-szünk,
ff
es - kü-szünk, es - kü - szünk, hogy ra - bok to - vább
Visszhang. pp
nem le - szünk, nem le - szünk!

23. kép dr. Szöllősy Attila megzenésítése, részlet

A harmadik megzenésítés Szügyi József munkája, mely a könyvben a 45. sorszámot kapta.

(Révfy, 1911, 107-108. o.) A dal négyszólamú, ütemmutatója $\frac{2}{4}$, hangneme B-dúr.

mf Ünnepélyesen.
A ma-gya-rok Is - te - né - re es - kü-szünk
f ff p
es - kü - szünk, es - kü-szünk, Es - kü-szünk, hogy
cresc. f

24. kép Szügyi József megzenésítése, részlet

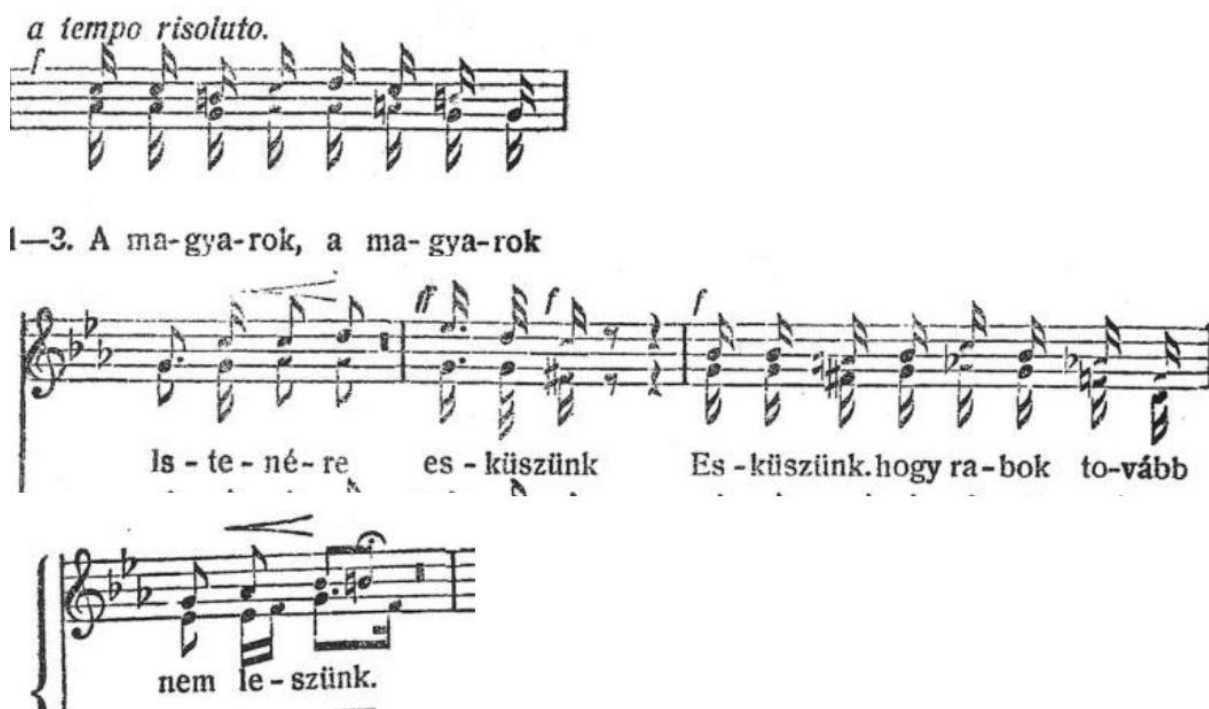
3.5.6. Deák Gerő: E.M.K.E. Daloskönyv

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület igazgató választmányának megbízásából 1914-ben kiadásra került az *E.M.K.E. Daloskönyv* harmadik kiadása, mely az 1892-ben kiadott első kiadással megegyezik (Deák, 1892, Deák, 1914) (a második kiadás eltérő). Ebben szerepel egy ismeretlen zeneszerző megzenésítése, mely írásomban még később szerepel.

3.5.7. Ifjabb Buchner Antal, Luspay Kálmán, Régenhold János: Turul daloskönyv

1921-ben az Egri Nyomda-Részvénytársaság kiadásában megjelent a *Turul daloskönyv*, mely vegyeskarra írott énekeket tartalmaz két kötetben. Ebben található meg dr. Szöllősy Attila már említett művének egy másik változata. Ebben a változatban az ütemmutató $\frac{4}{4}$, a hangnem G-dúr. (ifj. Bucner, Luspay és Régenhold, 1921, 37-38. o.) A harmadik és a negyedik szólam is eltér a Révfy zsebkönyvben találhatóától. A másik megzenésítés, ami ebben a könyvben szerepel **ifjabb Buchner Antal** nevéhez fűződik. (ifj. Bucner, Luspay és Régenhold, 1921, 35-36. o.) A 32. sorszámú dal ütemmutatója $\frac{4}{8}$, hangneme Esz-dúr. A mű opusszáma 64. b, ami arra enged következtetni, hogy létezik egy a változat, azonban ez a kutatás során nem került elő.

a tempo risoluto.

Is - te - né - re es - küszünk Es - küszünk. hogy ra - bok to - vább

nem le - szünk.

25. kép ifjabb Buchner Antal megzenésítése, részlet

3.5.8. Dr. Boldis Dezső, dr. Török Zoltán: Nótáskönyv

1930-ban jelent meg **Boldis Ignác** megzenésítése a dr. Boldis Dezső és dr. Török Zoltán által szerkesztett Nótáskönyv V. Férfikari gyűjteményében. (dr. Boldis és dr. Török, 1930, 34-36. o.) A mű ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme multitonális, h-moll domináns és H-dúr váltják egymást.

26. kép Boldis Ignác megzenésítése, részlet

3.5.9. Ehrlich Antal: Három- és négyszólamú dalok iskolai ünnepélyekre és egyéb alkalmakra

Egy évre Boldis Ignác zenéjének megjelenésére, 1931-ben **Ehrlich Antal** kiadta *Három- és négyszólamú dalok iskolai ünnepélyekre és egyéb alkalmakra* című gyűjteményét, melyben megtalálhatjuk saját *Nemzeti dal* feldolgozásának két változatát is. Ehrlich, 1931, 9-10. o.) A 6. sorszámot viselő *Nemzeti dal* ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme A-dúr. A 7. sorszámú *Nemzeti dal* ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme G-dúr. A két megzenésítés dallama eltérő.

27. kép Ehrlich Antal megzenésítése, részlet

3.5.10. Halmos László: 39 gyermekkar

1934-ben jelent meg **Halmos László** *39 gyermekkar* című gyűjteményének első kötetében – ami a *13 hazafias kórus* címet viseli – Halmos László Nemzeti dala. (Halmos, 1934, 6-7. o.) A

mű ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme D-dúr. A megzenésítést először Ittész Mihály említi *Petőfi megzenésített versei* című írásában. (Ittész, 1999, 203. o.)

28. kép Halmos László megzenésítése, részlet

3.5.11. 1900-1940 között megjelent egyéb megzenésítések

1911-ben **Breiter-Szélessy János** jelentette meg 36. opusszámú művét *Nemzeti dal* címmel Petőfi Sándor szobrának felavatásának alkalmából. (Breiter-Szélessy, 1911) A négyszólamú férfikarra írt alkotás a vers első és utolsó versszakát zenésíti meg. A versszakok elejének ütemmutatója $\frac{3}{4}$, míg a refrén $\frac{4}{4}$. A műben C-dúr és c-moll figyelhető meg.

Maestoso.
 ff 1.u.2. A ma-gya-rok is-te-né-re
 pp A ma-gya-rok is-te-né-re f Es-kü-szünk,
Allegro.
 p Es-kü-szünk, mf hogy ra-bok to-vább nem $cresc.$ le-szünk
 hogy ra-bok to-vább nem le-

29. kép Breiter-Szélessy János megzenésítése, részlet

36. opusszámot visel **Telman József** 1920-ban kiadott Nemzeti dala is. (Telman, 1920) A művet A Nemzeti hadseregnek ajánlja a zeneszerző. A dal énekhangra és zongorára íródott, $\frac{4}{4}$ -ben, hangneme B-dúr. A műben az első két versszak van megzenésítve. Ugyanezt a kottát Telman József 1928-ban újra kiadta, ekkor már Tiboldi József néven. (Tiboldi, 1928) A két kotta teljesen megegyezik, csupán a címlap eltérő a két kiadásnál. Míg az 1920-as kiadásnál erőteljesen érződik a történelmi háttér, addig az 1928-as kiadáson az aktuális történelmi helyzetnek nincs nyoma (6.2. számú melléklet és 6.3. számú melléklet).

30. kép Tiboldi József megzenésítése, részlet

1922-ben Barkóczy Ilona bárónőnek ajánlotta „*Talpra magyar hí a haza*” című zongoraművét **Siposs Antal** a *Hősök Emléke* című kiadványában. (Siposs, 1922, 2. o.) A kiadás jótékony célokat szolgált, az első világháborúban elesett katonák özvegyei és árvái javára adta ki a „Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság” (6.4. számú melléklet). A művet Siposs hallott dalok alapján írta zongorára. A zongoradarab ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme D-dúr.

31. kép Siposs Antal megzenésítése, részlet

3.6. 1940-től Kodály Zoltánig

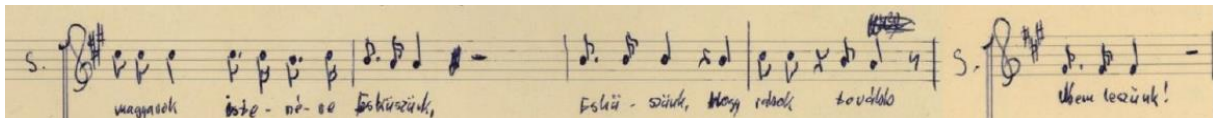
1940-1956-ig Magyarország ismét sok mindent élt át. Először a második világháborút kellett átvészelni, majd a világháborút a szovjet megszállás követte.

1940 és 1956 között négy új, a *Nemzeti dal*hoz kapcsolódó mű keletkezett. (Huszka, 1941) Az első 1941-ben, **Huszka Jenő** keze által. A zeneszerző olyan műveiről vált híressé, mint a *Szabadság, szerelem*, a *Mária főhadnagy* vagy éppen a *Bob herceg*. Az ő megzenésítése kettő versszakra terjed ki, ütemmutatója $\frac{4}{4}$, hangneme d-moll.

32. kép Huszka Jenő megzenésítése, részlet

Kuti Sándor egy méltatlanul elfeledett zeneszerző volt. 1944-ben rövid önéletrajzot írt: „1908-ban születtem Budapesten, egy óbudai rozoga bérkaszárnnyában. Szüleim szegény emberek voltak, állandóan gondokkal tele. Három éves koromtól kezdve kedvenc játékom volt: jeleneteket képzeltem el magamnak és zenét találtam ki hozzá. Első lejegyzett kompozícióim kilenc éves koromból származnak. Komoly zenei tanulmányaimat mégis csak tizenhét éves koromban, érettségi után kezdtem el. Tanárain Willheim Lajos és Laurisin Miklós, majd a budapesti Zeneművészeti Főiskolán Siklós Albert voltak. Legmagasabb képesítésemet, a művészi oklevelet Dohnányi Ernő vezetésével szereztem meg. Azóta magántanításból és kórusoktatásból élek. Művészi hitvallásom: az igazság, a szabadság és az emberi méltóság gondolatának szolgálata. Zongoradarabjaim Budapesten kívül Amsterdamban, Koppenhágában, Wienben, Párizsban és a tengeren túl, kamarazeném és kórusaim Budapesten kerültek nyilvánosság elé.” Ezután felsorolja műveit, köztük ott szerepel a *Nemzeti dal* is. (Maróthy-gyűjtemény, Kuti Sándor részgyűjtemény) A Vasas Székházban, 1942. március 12-én mutatták be Nemzeti dalát. Műve négy-szólamú kórusmű zongorakísérettel. A mű kottája azonban nem maradt fenn az utókornak. Kuti Sándor 1940-től munkaszolgálatos volt, majd 1944 nyarán deportálták. 1945 áprilisában halt meg ismeretlen helyen, tisztázatlan körülmények között. (Flórián, 1967, 59-65. o.) (Fejes, 1967, 66-81. o.) *Nemzeti dal*ának kottája nem maradt fenn, egy bizonyos F. Gy. rekonstruálta a szólamokból, 1964 májusában. E monogram tulajdonosa valószínűleg Fejes György (Maróthy-gyűjtemény, Kuti Sándor részgyűjtemény). A rekonstruált kotta $\frac{4}{4}$ -es, A-dúrban lett lejegyezve.

34. kép Kuti Sándor rekonstrált kottája, részlet

Az 1848-as forradalom százéves évfordulójára készítette el *1848 Szabadság-kantáta* című művét **Horváth Mihály** zeneszerző. (Horváth. Kézirat) A kantáta három tételből áll, első tétele a *Talpra magyar...*, (a második tétel tacet), míg a harmadik tétel a *Kossuth Lajos* címet viseli. A négyszólamú vegyeskarra íródott művet 1948. március 15-én mutatták be Pécsen a Nemzeti Színházban. (Felszabadult lélekkel ünnepli Pécs a szabadságharc 100. évfordulóját, 1948, 5. o.) A mű a $\frac{3}{4}$ – es és a $\frac{4}{4}$ – es ütemmutatók között vált folyamatosan, hangneme végig bizonytalan.

33. kép Horváth Mihály megzenésítése, részlet

3.6.1. Kodály Zoltán

Az 1956-os forradalom előtt **Kodály Zoltán** zenésítette meg a *Nemzeti dalt*. (Kodály, 1956) 1955. február és március között férfikarra írja meg a Magyar Néphadsereg Énekkarának felkérésére. (Eősze, 2007, 266. o.) A bemutatóra 1956. szeptember 4-én kerül sor, a kórust Vass Lajos vezényelte. Péterfi István ezt írja a műről a Szabad Nép című újságban: „Jó száz év óta sokszor próbálták zenébe önteni a *Talpra magyart*. A forradalom és szabadságharc nagyszerű szózata; a legtöbb kísérlet hamarosan feledésbe merült. Kodály szerzeménye azonban megmarad és bizonynyal minden magyar férfikórus állandó ünnepi műsorszáma lesz. Kodály hűségesen követi Petőfi gondolat menetét, versszakait, megrázó, magávalragadó hangulatait... A felfokozásban, a végső rész örömteljes kicsengésében azt is érezteti Kodály zenéje, hogy beteljesült Petőfi álma és az elnyomatás századai után ma már a szabadsághős honvédek felszabadult unokái éneklék a Nemzeti dalt". (Eősze, 2007, 272. o.)

Vass Lajos így emlékezik vissza később:

„1956 tavaszán, a Zrínyi szózata második zeneakadémiai előadása után odajött hozzám [Kodály Zoltán] a folyosón és így szólt:

- Kérdezze meg a főnökeit, hogy elénekelhelik-e a *Talpra magyart*!
- Miért, tanár úr?
- Azért, mert megírtam maguknak.

- Gondolom, nyugodtan elénekelhetjük.

- *Azért csak kérdezze meg, aztán eljöhet érte bármikor.*

Másnap nyomban megkérdeztem Otta István vezérőrnagyot, a Magyar Néphadsereg politikai főcsoportfőnökének helyettesét, mert énekkarunk műsorpolitikai kérdéseivel ez a főcsoport foglalkozott. Otta István örömmel fogadta a hírt, és kijelentette: gondoskodnak a mű bemutatásának méltó kereteiről. Így is történt.

Már azon a júniusi próbán, amelyen Kodály megjelent, ott volt a sajtó, az MTI, de Szabolcsi Bence és Tardos Béla is. Tardos, akkor a Zeneműkiadó igazgatója, egy hét alatt kiadta a művet – ez akkor is példátlan gyorsaságnak számított. A próba lelkes hangulata után Tardos azt mondta Kodálynak, hogy ő Petőfi hangját hallja a műben. Emlékszem, milyen meglepően válaszolt Kodály:

- *Elég baj, hogy száz évvel ezelőtti nyelven kell beszélünk, hogy megértsenek bennünket.*

Kodály ekkor vetette fel, hogy a darabot a Nemzeti Múzeum lépcsőjén kellene elénekelni. Örültünk az ötletnek, s kitaláltuk hozzá a keretet.

A zsúfolásig megtelt tér közönsége megismételtette az előadást.

A mű történetéhez talán hozzátartoznak Kodály javításai is. A próba után néhány nappal a következő cédulát hozta a posta:

Kedves Vass! Még két javítás...

Ez a „hol sírjaink domborulnak” szövegrészre vonatkozik. Megváltoztatta a tenor imitációját, s ez a rész egy ütemmel rövidebb, tömörebb lett.

De mit rejt a „még két javítás” kifejezés? Milyen korábbi változtatás lehetett még? Apróság, de azt én javasoltam; akik a próbán hallották, vakmerőnek is tartottak miatta. De mint a kézirat és a nyomtatott változat összehasonlítása bizonyítja, Kodály elfogadta. Természetesnek véltem, hogy ezt felvessem, nem is gondoltam, hogy rossz néven vehetné. Soha nem is mutatta ennek bármi jelét. Rögtön hozzátette, hogy javítsuk ki, s az ő példányait is így küldjük vissza.

Ez a javítás az utolsó előtti „most, vagy soha” ütemeire vonatkozott. Itt a Tenor II d-disz-e-f kromatikus lépéseket énekelt. Azt javasoltam, hogy legyen a disz helyett esz, onnan a szólam jöjjön vissza d-re, helyette a bariton énekelje az e-t. Így a szólampárhuzamok logikája is erősebben érvényesült.

Aztán megkért, hogy ellenőrizsem a szöveget a teljes hűség és az írásjelek szempontjából. Azt mondta, menjek el az Egyetemi Könyvtárba és nézzek át minél régebbi Petőfi-kiadásokat.

Így javítottuk ki az eredetiben lévő „aki ha kell, halni nem mer”-sort „ki most ha kell”-re.” (Vass, ?, 456-458. o.)

A műben $\frac{2}{4}$ – es és $\frac{4}{4}$ – es ütemek figyelhetők meg, hangneme a-moll.

35. kép Kodály Zoltán megzenésítése, részlet

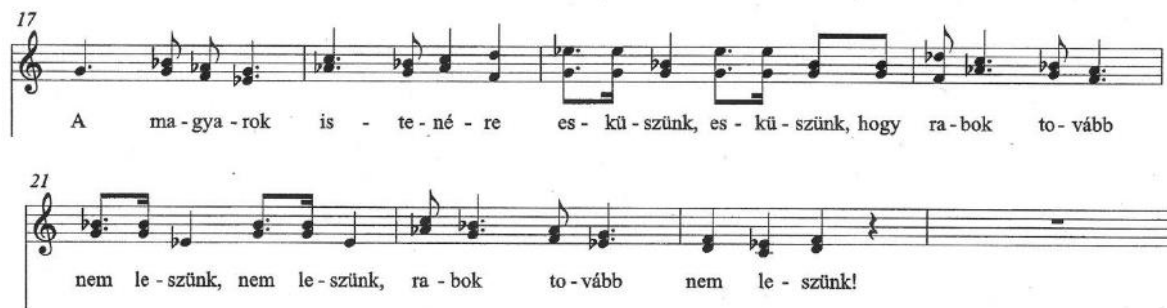
3.7. Kodály Zoltán után, napjainkig

Bozay Attila 1995. elején, januárban és februárban írta meg *Nemzeti dalát*, melyet a Magyar Vallás Közösségének ajánlott. (Bozay, 1995. Kézirat) Műve férfikarra és orgonára íródott, melyben – a refrén kivételével, ahol a mű kétszólamú – mind a hat versszakban egy szólam van. A kézirat $\frac{4}{4}$ – es ütemmutatójú, hangneme multitonális, a-moll, h-moll és Cisz-dúr figyelhető meg benne.

36. kép Bozay Attila megzenésítése, részlet

Napjaink legújabb, legfrissebb komolyzenei *Nemzeti dal* megzenésítése **Kocsár Miklós** nevéhez fűződik, aki 2014-ben zenésítette meg a *Nemzeti dalt* és a Nyíregyházi CANTEMUS Kórusnak ajánlotta. (Kocsár, 2014) A mű kórusdal zongorakísérettel. Három fő dallam van benne, az első dallam az első és a második versszak, a második dallam a harmadik és a negyedik versszak, míg a harmadik dallam az ötödik és a hatodik versszak. A mű hangneme C-dúr, $\frac{2}{4}$ – es és $\frac{4}{4}$ – es ütemmutatókkal.

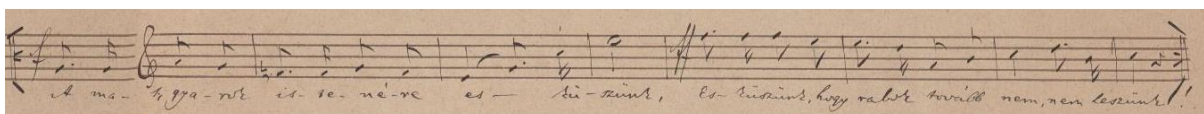

37. kép Kocsár Miklós megzenésítése, részlet

Hangszerelését, hangzását tekintve az **Andrássy-Duo** is a komolyzenei megzenésítések közé tartozik. (Andrássy-Duo megzenésítés) Azonban ez már a könnyűzene határait is súrolja, az ő szavaikkal élve: „A SZIRT Zenekar [mely az Andrássy Duo-t kíséri] egy újfajta, egyedülálló kíséret, mely zenekari hangzást nyújt elektromos és akusztikus hangszerek segítségével, így közelebb hozva a komolyzenét a közönséghez.” (SZIRT Együttes honlapja)

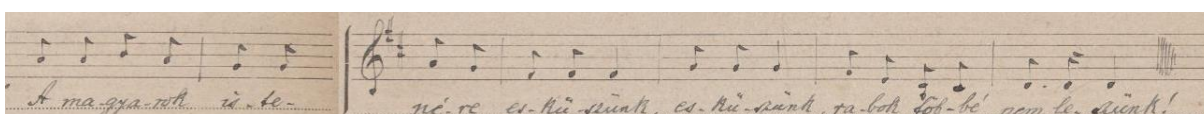
3.8. Megzenésítések ismeretlen szerzőktől, ismeretlen időkből vagy kották nélkül

A korábban említett 1914-es (és 1892-es) *E.M.K.E. Daloskönyv*ben 44. sorszámmal szerepel egy **ismeretlen zeneszerző** megzenésítése. (Deák, 1892, 78. o.) Erre mind az *E.M.K.E. Daloskönyv*, mind korábban Láng János *Iskolai Daloskönyve* – ahol a mű 37. sorszámmal szerepel – ismeretlen zeneszerzőként tekint. (Láng, 1903, 30. o.) Mindkét daloskönyv $\frac{2}{4}$ -es ütemmutatóval jegyzi ezt a megzenésítést, ám míg az *E.M.K.E. Daloskönyv*ben C-dúr hangnemben, addig Láng János gyűjteményében B-dúr hangnemben játszódik. Vélhetően az eredeti hangnem C-dúr lehet, ugyanis az Országos Széchényi Könyvtárban, egy másik gyűjteményben egy kézirat szerepel, melyben ugyanez a dallam, a szerző ismeretlen. (Kolligátum. Kézirat, 41. o.) Sajnos évszám se található ezeken a kottákon.

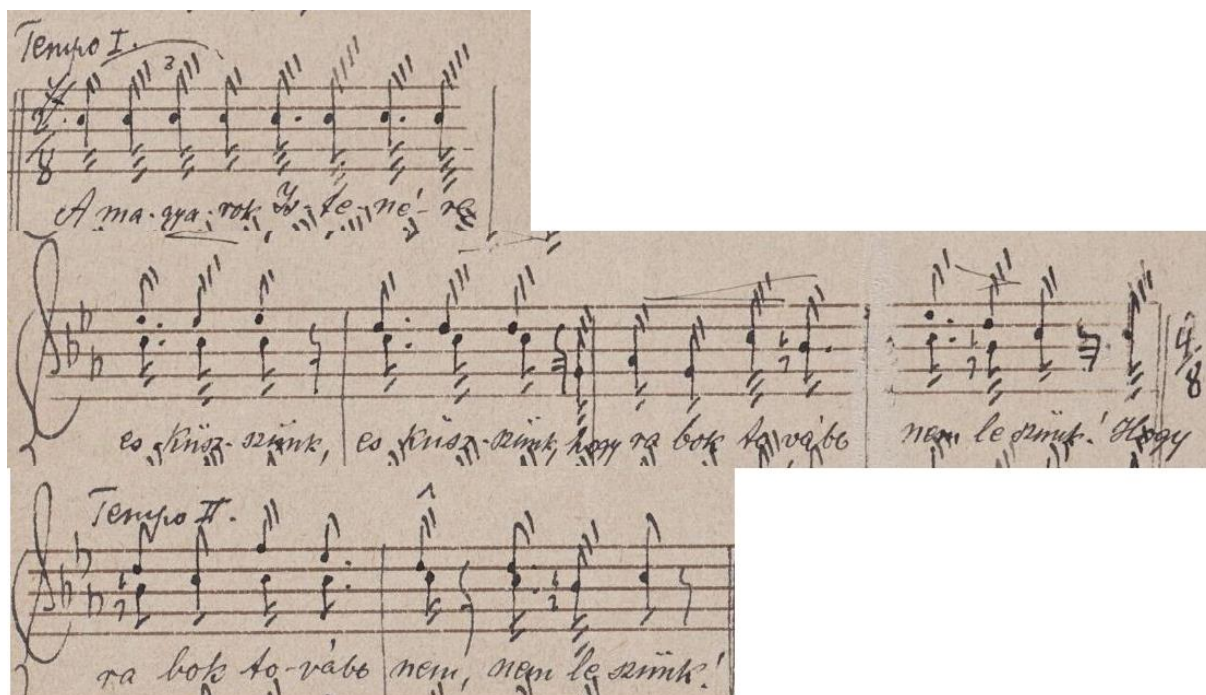
38. kép Ismeretlen zeneszerző megzenésítése, részlet

Ugyanebben a gyűjteményben található egy másik *Nemzeti dal* megzenésítés, $\frac{4}{8}$ -dal, D-dúrban. (Kolligátum. Kézirat, 58. o.) A zeneszerző neve nincs feltüntetve, azonban a kotta felett a következő szöveg szerepel: „Az 1848-iki „*Talpra magyar!*” dallama, melyet a békéscsabai nemzetőrség énekelt.” Egy 1998-ban kiadott könyvben, mely Békés megye 1848-49-es szabadságharcáról szól, a következő szerepel: „**Omaszta Zsigmond**, a békéscsabai képviselőtestület elnöke Petőfi Nemzeti dalához zenét szerzett, amit a résztvevők a helyszínen meg is tanultak, sőt elhatározták, hogy az iskolákban a gyermekeket is megtanítták rá, amíg az eredeti melódiát Pestről meg nem kapják.” (dr. Jároli, 1998, 56. o.) Feltehető tehát, hogy az ismeretlen zeneszerző Omaszta Zsigmond volt, a békéscsabai képviselőtestület elnöke. Erre a kutatás biztos választ azonban nem adott.

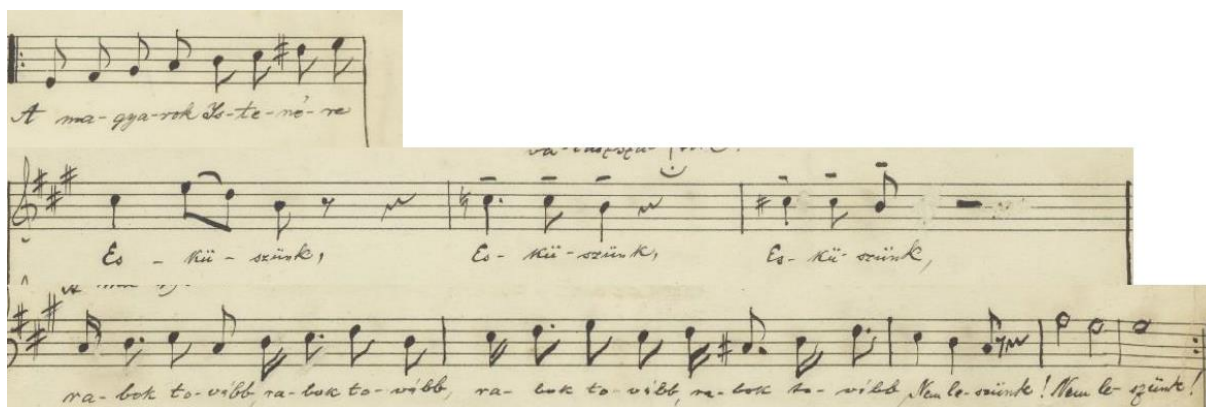
39. kép Omaszta Zsigmond (?) megzenésítése, részlet

A századforduló idejében alkotott **Bátori Lajos** zenetanár. 67. opusszámú műve *Nemzeti dal* megzenésítés. (Bátori. Kézirat) Műve négyszólamú, c-mollban játszódik, ütemmutatója a $\frac{2}{8}$ -ot és a $\frac{4}{8}$ -ot váltogatja. Megzenésítésében a vers első három versszaka szerepel, mindegyik külön dallammal.

40. kép Bátori Lajos megzenésítése, részlet

Kotta található még az Országos Könyvtárban **Kutor Ferenc** *Nemzeti dal* című művéhez. (Kutor. Kézirat) A szerző 1888-1970 között élt, azonban kottájának kéziratán nem szerepel dátum.

41. kép Kutor Ferenc megzenésítése, részlet

Antos Károly megzenésítését Antos Kálmán másolta le, így került az Országos Széchényi Könyvtárba. (Antos. Kézirat) A kottáról leolvashatjuk, hogy Antos Károly 1854-1929 között élt. Azonban a megzenésítés dátumát a kotta nem ismerteti. A megzenésítés $\frac{4}{4}$ -es ütemmutatóval, C-dúrban van lejegyezve.

42. kép Antos Károly megzenésítése, részlet

Pápa város zenekultúrájának történetét olvasva találhatjuk 1848-nál a következőket: „Április 22-én: „Nemzeti dall. Farkas Ferencz kis 8-rét.” [...] – Fentebb olvastunk arról, hogy a győri új magyarok zenekara jött Páparra. Ez szerintük a győri **Farkas-féle cigány zenekar** lehetett, kikről máshol is olvasunk tudósítást később is. A két világi dal szerzője feltehetően ennek a zenekarnak egyik tagja lehetett, ha ugyan nem maga a primás.” (Nádasdy, ?, 49. o.)

A *Soproni Szemlében* 1963-ban olvashatjuk a következő sorokat: „1848. június 4-én az ev. templomi férfikar, akkor még név nélkül, hangversenyt adott kint, amelynek műsorán a *Talpra magyar* is szerepelt **Lorenz János** megzenésítésében.” (Soproni Szemle, 1963, 246. o.) Sajnos azonban sem a pápai, sem Lorenz János megzenésítése jelenleg kottával még nem támasztható alá.

3.9. Egyéb rendszerezési lehetőségek

A kutatás nem csupán időben próbálta elhelyezni a megzenésítéseket, hanem két alapvető zenei adatot is megvizsgált, nevezetesen a hangnemet és az ütemmutatót. Ezek alapján is lehetne rendszerezni a megzenésítéseket. Hátránya, hogy nem minden megzenésítéshez van kotta, vagy éppen nem eredeti kéziratot sikerült felkutatni. A 6.2. melléklet alapján 70 dokumentumot tudunk ezen szempontok szerint rendszerezni. (A Karsa Endre – Beliczay Gyula megzenésítés csak piszkozat, emiatt azt nem lehet besorolni.)

Hangnemek tekintetében megfigyelhető volt, hogy a kották nagy része dúrban íródott, a dúrok között a C-dúr dominált. A megzenésítések között megfigyelhető volt a multitonalitás, mellyel a zeneszerzők a vers drámai hatását kívánták növelni.

Az ütemmutatókat vizsgálva a $\frac{2}{4}$, $\frac{4}{4}$ és $\frac{4}{8}$ dominál. A kották többsége egyféle ütemmutatót használ.

4. A Nemzeti dal könnyűzenei megzenésítései

4.1. A könnyűzenei megzenésítések kutatása

A könnyűzenei megzenésítések nagy részét az interneten, főleg a YouTube-on találhatja meg a kutató. A kutatás ezen részének legfőbb nehézsége, hogy sok, nem oda illő videó is szembekerül a kutató. További nehézség még az is, hogy a dalokat néha törlik, így, ha egy hosszabb kutatás alkalmából a hivatkozásokat elmenti a kutató, nem biztos, hogy később megtalálja az adott videót. A kutatásban megjelenő hivatkozások a 2023.április 27-ei állapotot mutatják.

4.2. Tolcsvay László megzenésítése

A mindenki által ismert *Nemzeti dal* megzenésítést **Tolcsvay László** írta 1973-ban. (Tolcsvay, 1990) A megzenésítést az Országos Rendezői Iroda (ORI) felkérésére írta, amit nagyjából két óra alatt írt meg. A megírást követő héten mutatták be az ORI-ban, ahol a bemutatás után az igazgató csapnivalónak titulálta a megzenésítést. Azon a héten, szombaton a Várklubban is előadták a dalt, ami óriási sikert aratott, és arat a mai napig. (Jávorszky Béla Szilárd interjúja Tolcsvay Lászlóval, 1992.) (Tolcsvay László megzenésítése) Szinte minden ünnepségen ezt a megzenésítést játsszák le, ezt dolgozta át rengeteg zenekar, többek között a **Kormorán** (Kormorán megzenésítése), a **Hungarica** (Hungarica megzenésítése), a **Kalapács és az Akusztika** (Kalapács és az Akusztika megzenésítése), vagy épp a **Romantikus Erőszak** (Romantikus Erőszak megzenésítése). 2022. márciusában készült egy újabb, „fiatalosabb” átdolgozása a műnek (A 2022. márciusi, „fiatalos” megzenésítés), azonban ettől Tolcsvay László elhatárolódott. (Tolcsvay László elhatárolódása a 2022-es feldolgozástól)

4.3. Egyéb könnyűzenei megzenésítések

Tolcsvay László megzenésítése mellett több más, könnyűzenei megzenésítés is létezik. Ezeket a kutatás felsorolás szinten említi:

- **Alvinx Mix** (Alvinx Mix megzenésítése)
- **Kecskés Együttes** – Egressy Béni dallama alapján (A Kecskés együttes első megzenésítése) (A Kecskés együttes második megzenésítése)
- **Hangrafogó** (A Hangrafogó megzenésítése)

- **Katapult Zenekar** (A Katapult Zenekar megzenésítése)
- **Magozott cseresznye** (A Magozott cseresznye megzenésítése)
- **Mátyássy Szabolcs** (Mátyássy Szabolcs megzenésítése)
- **Viczián Gábor** (Viczián Gábor megzenésítése)
- **Heffner Attila** (Heffner Attila megzenésítése)
- **NoGenre** (A NoGenre Zenekar megzenésítése)
- **Fehér Sándor** (Fehér Sándor megzenésítése)
- **Red Bull Pilvaker** (A Red Bull Pilvaker megzenésítése)
- **Smidéliusz Kálmán** (Smidéliusz Kálmán megzenésítése)
- **Zorall** (A Zorall együttes megzenésítése)
- **Folkbeat** (A Folkbeat zenekar megzenésítése)
- **Váray László** (Váray László megzenésítése)
- **Spiegel Tibor** (Spiegel Tibor megzenésítése)
- **Havasi Balázs** (Havasi Balázs megzenésítése)
- **Palóc Videotéka** (Palóc Videotéka megzenésítése)

A legújabb megzenésítés **Derzi György** és Meskó Zsolt nevéhez fűződik. Közös munkájuk a *Tizenötödik* című musical, amit 2022. április 22-én mutattak be a Madách Színházban. A musicalben a *Nemzeti dal* frázisokként jelenik meg. (A tizenötödik című musical ismertetője)

5. Összegzés

5.1. A kutatás eredményei

A megzenésítéseket Isoz Kálmán mintája nyomán összegzi e kutatás. Komolyzenei megzenésítések terén összesen 49 zeneszerző (Erkel Ferenc, Lorenz János és a Farkas-féle cigányzenekar nélkül) összesen 73 kiadvánnyal szerepel. (6.5. számú melléklet) A könnyűzenei megzenésítések terén az együttesek száma megszámlálhatatlan (Tolcsvay László megzenésítése miatt), de összesen 20 különböző dallamot számolhatunk meg.

A jelenlegi gyűjtés, ami 2022 márciusától 2022 decemberéig tartott. Ezen időszakban fókuszált a kutatás kifejezetten a kották gyűjtésére. A kutatás során a következő zeneszerzőket lehetett még hozzáadni a korábbi kutatások eredményeihez:

- Antos Károly
- Beliczay Gyula
- Bozay Attila
- Breiter-Szélessy János
- Barna Izsó

- Ehrlich Antal (két különböző megzenésítéssel)
- Horváth Mihály
- Huber Károly
- Huszka Jenő
- egy ismeretlen zeneszerző (véltetően Omaszta Zsigmond)
- Kocsár Miklós
- Kutor Ferenc
- Siposs Antal
- A. P.
- Bognár Ignác
- Kassai István
- Borsay Samu
- Bátori Lajos (korábban egy Egressy Béni átdolgozást tulajdonítottak neki, ugyanakkor saját megzenésítése is volt)
- Andrassy-Duo

A megzenésítések korszakokon átívelőek voltak, minden korszakra jutott legalább egy megzenésítés. 1900 és 1940 között nőtt rohamosan a számuk, ez főként a gyűjteményeknek, daloskönyveknek köszönhető.

Jelen kutatás igyekezett először összegyűjteni a könnyűzenei megzenésítéseket. Ezekből a korábbi kutatások már említik Tolcsvay László nevét, azonban még további 19 megzenésítést sikerült felfedezni.

A kutatás során a Nemzeti dal keletkezése óta először lett összegyűjtve a megzenésítések kottaanyaga, melyet sikerült egy dokumentumba rendezni. Továbbá a kutatás során minimális összehasonlítás történt a művek között, vizsgálva a hangnemet és az ütemmutatót.

5.2. A kutatás hosszú távú céljai

A kutatás 175 év megzenésítéseit foglalja össze. Törvényszerű, hogy az összes megzenésítés, főleg egy ilyen népszerű vers esetén, ne kerüljön elő. Érdemes lenne a kutatást kiterjeszteni a vidéki városokra, valamint akár határon túlra is. Ennek folyamata lehet egy központi felhívás alapján, esetleg egyéni gyűjtések nyomán.

Ugyanakkor a kutatás legfontosabb célja az, hogy a megzenésítéseket a köztudatba beépítse, és mindenki ismerjen legalább egy komolyzenei megzenésítését a *Nemzeti dal*nak.

A kutatásban szereplő megzenésítésekről döntő többségben nem található meg hangfelvétel. Ezt érdemes lenne elkészíteni, ezzel is segítve a téma népszerűsítését.

A népszerűsítése elérhető még az eddig összegyűjtött kottaanyag kiadásával akár kottagyűjteményként, akár a megzenésítések részletes elemzésével, esetleg a hanganyag csatolásával.

6. Mellékletek

6.1.számú melléklet: A komolyzenei megzenésítések teljes listája

1. Andrassy-Duo, hangfelvétel, 2017
2. Antos Károly: Talpra magyar, kézirat, ?, vegyeskar és férfikar
3. Bartay Endre: Nemzeti dal, Mangold K. Könyv, 1848, énekekre és zongorára
4. Bátori Lajos: Nemzeti dal, kézirat, ?, vegyeskar
5. Beleznay A.: Nemzeti dal, Kontor Elek – Késmárky Árpád: Ünnepi daloskönyv, Rózsavölgyi és Társa, 1909, gyermekkar
6. Beliczay Gyula – Karsa Endre: Nemzeti dal, kézirat, ?, férfikar
7. Bognár Ignác: Talpra magyar, Bognár Ignác: Dalvilág, kézirat, 1882, férfikar
8. Boldis Ignác: Nemzeti dal, dr. Boldis Dezső, dr. Török Zoltán: Nótásdaloskönyv, Győregyházmegyei Alap Nyomdaműintézete, 1930, férfikar
9. Bordeaux Géza: Nemzeti dal, Sarudy Ottó: 100 Magyar Férfikar, Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, 1904, férfikar
10. Bozay Attila: Nemzeti dal, kézirat, 1995, férfikarra és orgonára
11. Breiter-Szélessy János: Nemzeti dal, Rózsavölgyi és Társa, 1911, férfikar
12. Csanády Virgil: Talpra magyar!, Pesti könyvnyomda-részvény társaság, 1898, férfikarra és zongorára
13. dr. Szöllősy Attila: Nemzeti dal, . Bucnhner Antal, Luspay Kálmán, Régenhold János: Turul Daloskönyv, Egri Nyomda-Részvénytársaság, 1921, vegyeskar
14. dr. Szöllősy Attila: Talpra magyar, .: Révfy Géza: Új Magyar Férfikarok Zsebkönyve, Rozsnyai Károly Könyv- és Zeneműkiadása, 1911., férfikar
15. Egressy Béni – Káldy Gyula: Nemzeti dal, Hackl. N. Lajos: Gaudeamus Igitur...! 1. kötet, Pfeifer Ferdinánd-féle Könyvkereskedés, 1914, vegyeskar
16. Egressy Béni – Káldy Gyula: Nemzeti dal, Luspay Kálmán: „Daloljatok” 101 Férfikarra írott dal gyűjteménye, Rozsnyai Károly Könyv- és Zeneműkiadása, 1923, férfikar
17. Egressy Béni – Káldy Gyula: Nemzeti dal, Sarudy Ottó: 100 Magyar Férfikar, Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, 1904, négyszólamú férfikar
18. Egressy Béni – Káldy Gyula: Talpra magyar, Révfy Géza: Új Magyar Férfikarok Zsebkönyve, Rozsnyai Károly Könyv- és Zeneműkiadása, 1911, férfikar
19. Egressy Béni – Kassai István: Nemzeti dal, kézirat, 1997, zongora
20. Egressy Béni – Szerdahelyi József – Barna Izsó: Talpra magyar!!!, Kossuth Album, Klöcker Ede, ?, énekekre és zongorára

21. Egressy Béni – Szerdahelyi József – Bátori Lajos: Talpra magyar, Erődi Ernő: Ezüst hárfa, 2. kötet, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1902, gyermekkar
22. Egressy Béni – Szerdahelyi József: Nemzeti dal, Wágner Josef, 1848, énekhangra és zongorára
23. Egressy Béni – Szerdahelyi József: Talpra magyar, Falk Richárd – Hetényi Albert: Dalok könyve 1. kötet 2. rész, Rózsavölgyi és Társa, 1906, gyerekkórus
24. Egressy Béni – Szerdahelyi József: Talpra magyar, Káldy Gyula: A szabadságharcz dalai és indulói, Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság, 1896, énekhangra és zongorára
25. Egressy Béni – Szerdahelyi József: Talpra magyar..., 1848-1948 Szabadság-dalok versek és dallamok, Rózsavölgyi és Társa, 1948, énekhangra és harmonikára
26. Egressy Béni – Szerdahelyi József: Talpra magyar..., Mathia Károly: Negyvennyolcas dal-lamok, Magyar Kórus, 1948, énekhang
27. Egressy Béni: Nemzeti dal, Erkel Gyula kézírata, vegyeskar és zenekar partitúra
28. Egressy Béni: Nemzeti dal, Geszler Ödön: Vegyeskarok dalegyesületek és iskolák használ-
latára, Rozsnyai Károly Könyv és Zeneműkiadóhivatala, 1923, vegyeskarra
29. Egressy Béni: Talpra magyar, Huber Sándor: A szabadságharcz-dalai és indulói 1848-49, Rozsnyai Károly Könyv- és Zeneműkiadása, ?, énekhangra és zongorára
30. Egressy Béni: Talpra magyar..., Kertész Gyula: Magyar hazám, Magyar Kórus, 1934, gyermekkar
31. Ehrlich Antal: Nemzeti dal, Ehrlich Antal: Három és négyszólamú dalok iskolai ünnepé-
lyekre és egyéb alkalmakra, Zeneműnyomda, 1931, gyermekkar
32. Ehrlich Antal: Nemzeti dal, Ehrlich Antal: Három és négyszólamú dalok iskolai ünnepé-
lyekre és egyéb alkalmakra, Zeneműnyomda, 1931, gyermekkar (az előzőtől lényegében
eltérő)
33. Földényi Frigyes: Nemzeti dal, Tábornszky Nándor nemzeti zenemű-kereskedése, 1873,
éneke és zongorára
34. Halmos László: Nemzeti dal, Halmos László: 39 gyermekkar, 1. kötet, Magyar Kórus,
1934, gyermekkar
35. Hazslinszky Husztáv: Talpra magyar, Budapesti Vándor Kórus gyűjteménye, ?, férfikar
36. Hazslinszky Husztáv: Talpra magyar, Pesti Könyvnyomda, ?, férfikar
37. Hegedűs Lajos, Bognár Ignác: Rózsakirályné V. dal: Nemzeti dal, A.P., 1851., kézirat,
férfikarra és zongorára
38. Horváth Mihály: 1848 Szabadság-kantáta, 1948, négyszólamú vegyeskar

39. Hubay Jenő: Nemzeti dal, Deák Gerő: E.M.K.E Daloskönyv, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1896, vegyeskar
40. Hubay Jenő: Talpra magyar, Bárd Ferenc és Fia, ?, éneke és zongorára (vegyeskar, férfikar)
41. Huber Károly: Nemzeti dal, kézirat, 1883, férfikar
42. Huszka Jenő: Talpra magyar!, Francis Bard and Son, 1941, éneke és zongorára
43. ifj. Buchner Antal: Talpra magyar, Buchner Antal, Luszpay Kálmán, Régenhold János: Turul Daloskönyv, Egri Nyomda-Részvénytársaság, 1921, vegyeskar
44. ifj. Sz. Nagy Károly – Borsay Samu: Nemzeti dal, Deák Gerő: E.M.K.E Daloskönyv, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1896, vegyeskar
45. ifj. Sz. Nagy Károly – Láng János: Talpra magyar!, Láng János: Iskolai Daloskönyv 3. füzet, Stampfel Károly, 1901, vegyeskar
46. ifj. Sz. Nagy Károly: Nemzeti dal, Erődi Ernő: Ezüst hárfa 2. kötet, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1902., vegyeskar
47. ifj. Sz. Nagy Károly: Talpra magyar, Rózsavölgyi és Társa, 1879, férfikarra és zongorára
48. ismeretlen zeneszerző (Omaszta Zsigmond): Nemzeti dal, kolligátum, ?, énekhang (az előzőtől lényegében eltérő)
49. ismeretlen zeneszerző: Nemzeti dal, Deák Gerő: E.M.K.E Daloskönyv, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1892 (1914), vegyeskar
50. ismeretlen zeneszerző: Nemzeti dal, kolligátum, ?, énekhang
51. ismeretlen zeneszerző: Nemzeti dal, Láng János: Iskolai Daloskönyv 3. füzet, Stampfel Károly, 1901, vegyeskar
52. Kálózdy János: Nemzeti dal, Vahot Imre, 1848, éneke és zongorára, valamint vegyeskarra
53. Kapi Gyula: Nemzeti dal, Sarudy Ottó: 100 Magyar Férfikar, Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, 1904, férfikar
54. Karfa Endre: Talpra magyar, kézirat, ?, éneke és zongorára
55. Karofa Endre: Talpra magyar népinduló, kézirat, 1848. 03.20., éneke és zongorára
56. Karossa Endre-Beliczay Gyula: Nemzeti dal, kézirat, ?, férfikar
57. Késmárky Árpád: Talpra magyar, Kontor Elek – Késmárky Árpád: Ünnepi daloskönyv, Rózsavölgyi és Társa, 1909, gyermekkar
58. Kocsár Miklós: Nemzeti dal, Kontrapunkt Zeneműkiadó, 2014., kórusdal zongorakísérettel
59. Kodály Zoltán: Nemzeti dal, Editio Musica Budapest, 1956, férfikar
60. Kuti Sándor: Nemzeti dal, kézirat (rekonstrukció), 1942, férfikar
61. Kutor Ferenc: Nemzeti dal, kézirat, ?, vegyeskar

62. Láng János: Talpra magyar!, Láng János: Iskolai daloskönyv 3. füzet, Stampfel Károly, 1901, vegyeskar
63. Langer Viktor: Talpra magyar!, Erődi Ernő: Ezüst hárfa 1. kötet, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1902., vegyeskar
64. Ruzitska György: Magyar dal ||: Talpra Magyar :||, kézirat, zenekarra és vegyeskarra
65. Siposs Antal: Talpra magyar hí a haza, Siposs Antal: Hősök Emléke, Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság”, 1922, zongora
66. Szögedi Endre: Nemzeti dal, Erődi Ernő: Ezüst hárfa 1. kötet, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1902., vegyeskar (2 szólam)
67. Szögedi Endre: Nemzeti dal, Erődi Ernő: Ezüst hárfa 2. kötet, Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), 1902., vegyeskar (3 szólam)
68. Szögedi Endre: Nemzeti dal, kézirat, ?, férfikar
69. Szügyi József: Talpra magyar, .: Révfy Géza: Új Magyar Férfikarok Zsebkönyve, Rozsnyai Károly Könyv- és Zeneműkiadása, 1911., férfikar
70. Telman József: Talpra magyar!, Rózsavölgyi és Társa, 1920, énekhangra és zongorára
71. Thern Károly: Nemzeti dal, Treichlinger J., 1848, énekre és zongorára
72. Tiboldi József: Talpra magyar!, Rózsavölgyi és Társa, 1928, énekhangra és zongorára
73. Till Ferdinánd: Nemzeti dal, 1913 (1848), férfikar, valamint énekre és zongorára

6.2. számú melléklet: Megzenésítések táblázatba rendezve

1. táblázat A fellelt nyomtatványok, kéziratok kutatás során meghatározott adatai

Forrás	Szerző	Évszám	Hangnem	Ütemmutató	Megjegyzés
OSZK: Mus. Pr. 6306.	Bartay Endre	1848	C-dúr	2 4	
OSZK: Népszh. 792.	Egressy Béni	1848	C-dúr	2 4	Erkel Gyula kézírata
OSZK: Mus. Pr. 9156.	Egressy Béni	1848	C-dúr	2 4	Társszerző: Szerdahelyi József
OSZK: Z66357.	Feldinger Frigyes	1848	A-dúr	2 4	A jelzet alatt szereplő kotta 1873-as, de más forrás említi, hogy megzenésítette 1848-ban. Később Földényi Frigyes néven alkotott.
OSZK: Z44329/a	Kálózdi János	1848	G-dúr	2 4	
OSZK: Z44329/a	Kálózdi János	1848	B-dúr	2 4	
OSZK: Ms. Mus. 11839.	Karfa Endre	1848	C-dúr	4 4	ugyanazon zeneszerző, különböző névváltozatokkal
OSZK: Ms. Mus. 2308.	Karofa Endre	1848	C-dúr	4 4	
OSZK: Ms. Mus. 11840.	Karossa Endre	1848	F-dúr	4 4	
OSZK: Ms. Mus. 11838.	Karsa Endre	1848	pizskozat, Beliczay Gyula átdolgozása		

Forrás	Szerző	Évszám	Hangnem	Ütemmutató	Megjegyzés
OSZK: Ms. Mus. 7248.	Ruzitska György	1848	multitonális	$\frac{2}{4}$ és $\frac{4}{4}$	G-dúr, F-dúr, B-dúr, F-dúr, G-dúr
OSZK: Mus. Pr. 10928	Thern Károly	1848	F-dúr	$\frac{2}{4}$	
OSZK: Mus. Pr. 9323.	Till Ferdinánd	1848	A-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Mus. Pr. 9323.	Till Ferdinánd	1848	C-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Népsz. 640.	A. P. (?)	1851	C-dúr	$\frac{2}{4}$	A Rózsakirályné című népszínműből
OSZK: Z53351.	ifjabb Szotyori Nagy Károly	1879	C-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Ms. Mus. 5710.	Bognár Ignác	1882	C-dúr	$\frac{2}{4}$	
OSZK: Ms. Mus. 6762.	Huber Károly	1883	E-dúr	$\frac{2}{4}$ és $\frac{4}{4}$	
OSZK: Mus. Pr. 4429/a	Hazslinszky Gusztáv	1889	D-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Z25927 + (saját)	ismeretlen (1)	1892	C-dúr	$\frac{2}{4}$	
OSZK: Mus. Pr. 11059.	Egressy Béni	1896	B-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Szerdahelyi József
OSZK: Z53700.	Egressy Béni	1896	C-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Szerdahelyi József, átdolgozta: Barna Izsó

Forrás	Szerző	Évszám	Hangnem	Ütemmutató	Megjegyzés
OSZK: Z59971.	Hubay Jenő	1896	multitonális	4 4	F-dúr domináns kezdet és vég, Asz-dúr, F-dúr, domináns, F-dúr
Mus. Pr. 4418.	Csanády Virgil	1898	G-dúr	4 4	
OSZK: Mus. Pr. 3801.	Egressy Béni	1902	A-dúr	4 8	Társszerző: Szerdahelyi József, átdolgozta: Bátori Lajos
OSZK: Mus. Pr. 3801.	ifjabb Szotyori Nagy Károly	1902	Asz-dúr	4 8	
OSZK: Mus. Pr. 3801.	Langer Viktor	1902	C-dúr	4 8	
OSZK: Mus. Pr. 3801.	Szögedi Endre	1902	C-dúr	4 4	Az első a daloskönyv első, a második a dalos- könyv második kötetében található. A két kottában a kísérő szólam eltérő.
OSZK: Mus. Pr. 3801.	Szögedi Endre	1902	C-dúr	4 4	
OSZK: Mus. Pr. 3794.	ifjabb Szotyori Nagy Károly	1903	Asz-dúr	4 8	
OSZK: Mus. Pr. 3794.	ismeretlen (1)	1903	B-dúr	2 4	
OSZK: Mus. Pr. 3794.	Láng János	1903	C-dúr	4 4	
OSZK: Mus. Pr. 3771.	Bordeaux Géza	1904	multitonális	4 8	a-moll, A-dúr
OSZK: Mus. Pr. 3771.	Egressy Béni	1904	B-dúr	4 8	Társszerző: Káldy Gyula

Forrás	Szerző	Évszám	Hangnem	Ütemmutató	Megjegyzés
OSZK: Mus. Pr. 3771.	Kapi Gyula	1904	G-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Mus. Pr. 3798.	Egressy Béni	1906	A-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Szerdahelyi József
OSZK: Z19308/1-2.	Beleznay A.	1909	F-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Z19308/1-2.	Késmárky Árpád	1909	Esz-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Mus. Pr. 14555	Breiter-Szélessy János	1911	multitonális	$\frac{3}{4}$ és $\frac{4}{4}$	c-moll, C-dúr
OSZK: Z26525	dr. Szöllősy Attila	1911	C-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Z26525	Egressy Béni	1911	B-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Káldy Gyula
OSZK: Z26525	Szügyi József	1911	B-dúr	$\frac{2}{4}$	
OSZK: Mus. Pr. 3772.	Egressy Béni	1914	B-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Káldy Gyula
OSZK: Z69881/a, b	Telman József	1920	B-dúr	$\frac{4}{4}$	Később Tiboldi néven alkotott
OSZK: Z25523/1	dr. Szöllősy Attila	1921	G-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Z25523/1	ifjabb Buchner Antal	1921	Esz-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Z45743	Siposs Antal	1922	D-dúr	$\frac{4}{4}$	

Forrás	Szerző	Évszám	Hangnem	Ütemmutató	Megjegyzés
OSZK: Z37666.	Egressy Béni	1923	B-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Z29424.	Egressy Béni	1923	B-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Káldy Gyula
OSZK: Z77725.	Tiboldi József	1928	B-dúr	$\frac{4}{4}$	Korábban Telman József
OSZK: Mus. Pr. 17860.	Boldis Ignác	1930	multitonális	$\frac{4}{4}$	h-moll domináns, H-dúr
OSZK: Z24371.	Ehrlich Antal	1931	A-dúr	$\frac{4}{4}$	Ugyanabban a gyűjteményben, de eltérő dallammal
OSZK: Z24371.	Ehrlich Antal	1931	G-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Z100066.	Egressy Béni	1934	G-dúr	$\frac{4}{4}$	Társszerző: Szerdahelyi József
ZTI: Maróthy-gyűjtemény, Kuti Sándor gyűjtemény- rész	Kuti Sándor	1942	A-dúr	$\frac{4}{4}$	Az eredeti hangnem kérdéses
OSZK: Z5005.	Egressy Béni	1948	G-dúr	$\frac{4}{4}$	Társszerző: Szerdahelyi József
OSZK: Z5007.	Egressy Béni	1948	G-dúr	$\frac{4}{4}$	Társszerző: Szerdahelyi József
OSZK: Z40335.	Horváth Mihály	1948	a-moll	$\frac{3}{4}$ és $\frac{4}{4}$	A hangnem végig bizonytalan
Editio Musica Budapest	Kodály Zoltán	1956	a-moll	$\frac{2}{4}$ és $\frac{4}{4}$	Közben a-fríg, a végén dúr akkorddal zár

Forrás	Szerző	Évszám	Hangnem	Ütemmutató	Megjegyzés
ZTI: MZA-BA-Mus. 2092.	Bozay Attila	1995	multitonális	$\frac{4}{4}$	a-moll, h-moll, Cisz-dúr
OSZK: Ms. Mus. 11747.	Egressy Béni	1997	C-dúr	$\frac{2}{4}$	Átdolgozta: Kassai István
OSZK: Z318255.	Kocsár Miklós	2014	C-dúr	$\frac{2}{4}$ és $\frac{4}{4}$	
OSZK: Ms. Mus. 11354.	Antos Károly	?	C-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Ms. Mus. 3807.	Bátori Lajos	?	c-moll	$\frac{2}{8}$ és $\frac{4}{8}$	
OSZK: Z61296.	Egressy Béni	?	B-dúr	$\frac{4}{8}$	Társszerző: Káldy Gyula
Budapesti Vándor Kórus kottagyűjteménye	Hazslinszky Gusztáv	?	G-dúr	$\frac{4}{8}$	
OSZK: Mus. Pr. 12255.	ismeretlen (1)	?	C-dúr	$\frac{2}{4}$	
OSZK: Mus. Pr. 12255.	ismeretlen (2)	1848	D-dúr	$\frac{4}{8}$	Vélhetően Omaszta Zsigmond
OSZK: Ms. Mus. 9590.	Kutor Ferenc	?	multitonális	$\frac{4}{4}$	A-dúr, fisz-moll, A-dúr
Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár: ZE698.	Szögedi Endre	?	Asz-dúr	$\frac{4}{4}$	
OSZK: Z200542.	Tolcsvay László	1973	C-dúr	$\frac{4}{4}$	

6.3. számú melléklet: Egressy Béni – Szerdahelyi József: Nemzeti dal

43. kép Egressy Béni és Szerdahelyi József megzenésítésének címlapja

6.4. számú melléklet: Kossuth-album

Kossuth-Album

hirneves magyar zeneszerzők legszebb Kossuth dalainak gyűjteménye
énekhangra és zongorára

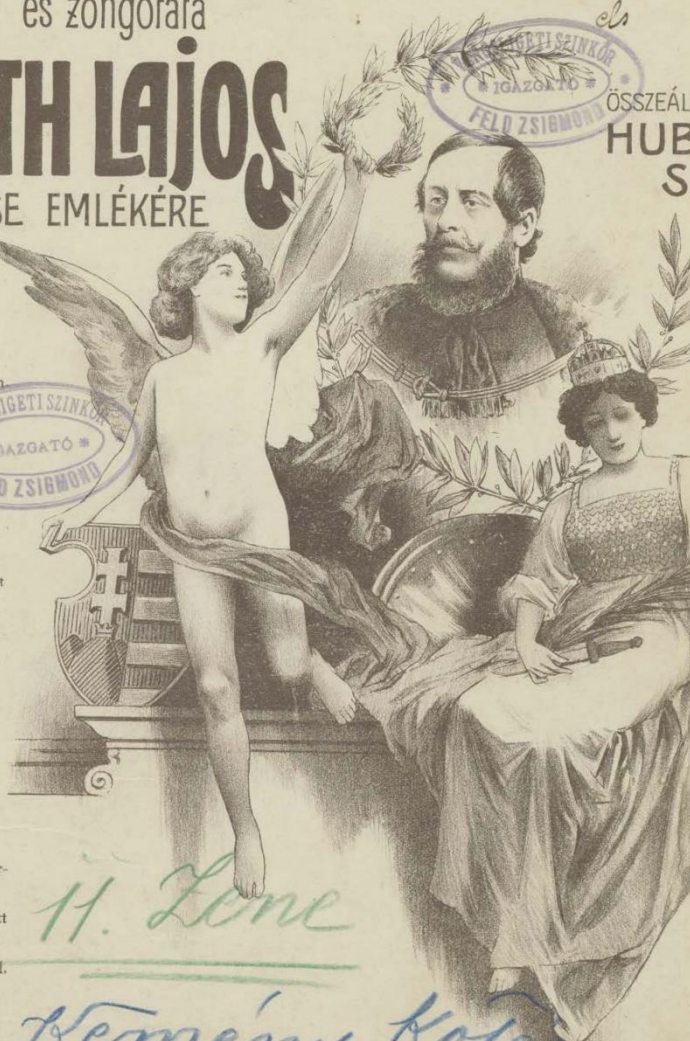
KOSSUTH LAJOS

SZÁZÉVES SZÜLETÉSE EMLÉKÉRE

ÖSSZEÁLLITOTTA
HUBER SÁNDOR

TARTALOM.

1. Kossuth-himnusz.
2. Kossuth búcsuja az ország határán.
3. Kossuth Lajos azt üzenté.
4. Szózat.
5. Talpra magyar.
6. Tavaszodik, még sincs harmat.
7. Napnyugatról, messze földről.
8. Világosi fegyverletétel dala.
9. Debreczenből most indult el a vasut
10. Jon Kossuth.
11. Garibaldí nóta.
12. Kossuth Lajos édes apám . . .
13. De szeretnék, de szeretnék . . .
14. Kossuth Lajos levelet ír . . .
15. Honvéd-tűzér temetése.
16. Perczel Móríc aranycsillag.
17. Garibaldí csárdás kis kalapja.
18. Meghalt Kossuth!
19. Kizöldült már Kossuth Lajos sir-
halma.
20. Hát még mindig az a gyűlölt „Gott
erhalte“ járja.
21. Kossuth Lajos újra üzent Turinból.
22. Nem fajult el a magyar vér . . .
23. Turin fölött ragyog az ég . . .
24. Rózsabokor zöld az ága . . .
25. 1848-as honvéd-induló.

11. Lene

Kemény Kötet

Ára 3 Korona net
(ebből 1/2 nem adatik)

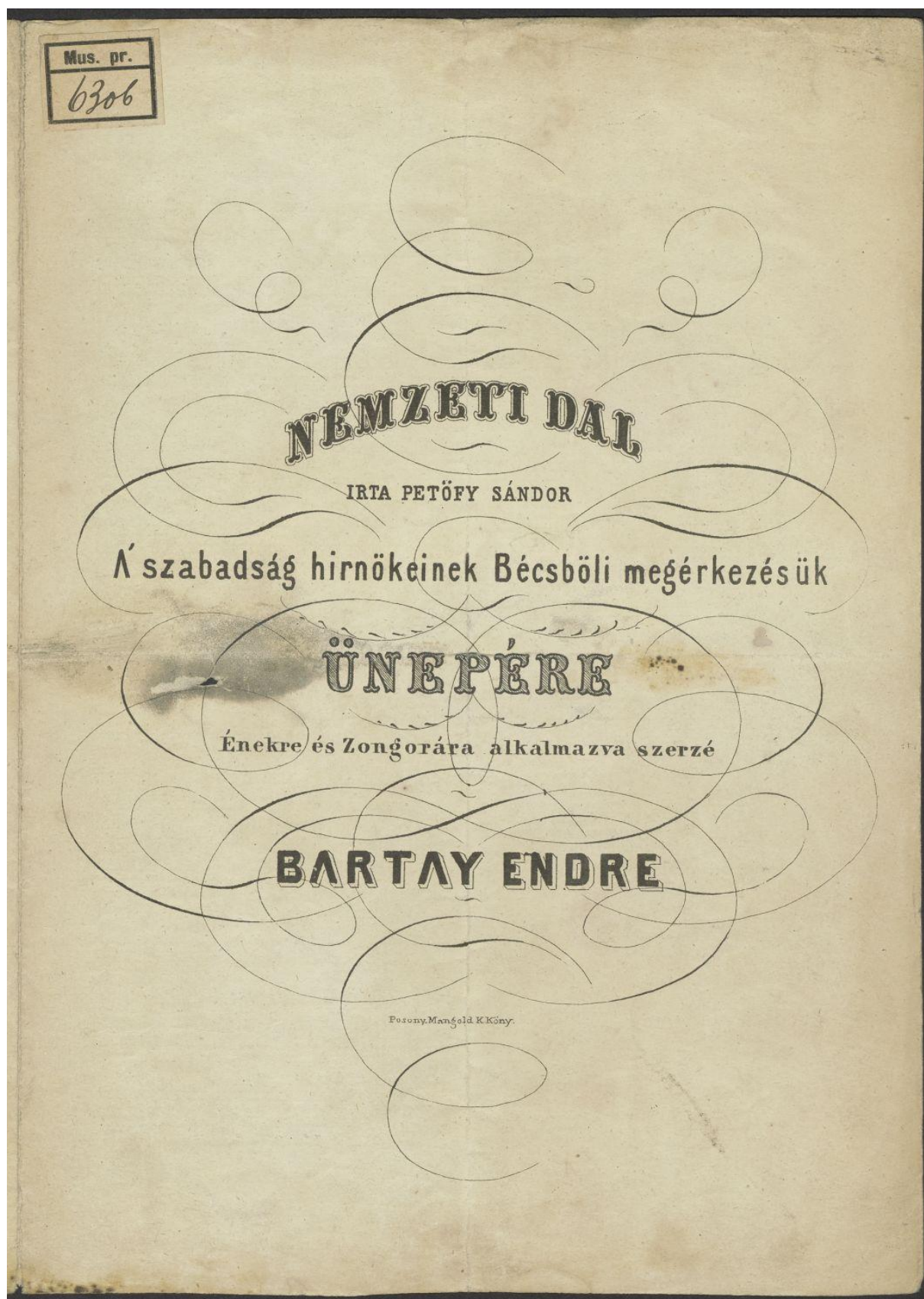
1900. PÁRISI NEMZETKÖZI ZENEI SAJÁTIA MINDEN JOG FENTARTÁSÁVAL 1896
EZREDES ÉRSZ. KIÁLLÍTÁS

KÖLNÉR EDE
BUDAPEST.
VIII. József-körút 22-24.

VILÁGKIÁLLÍTÁS 1900. KEMÉNYKÖTET KIÁLLÍTÁSI ÉREM

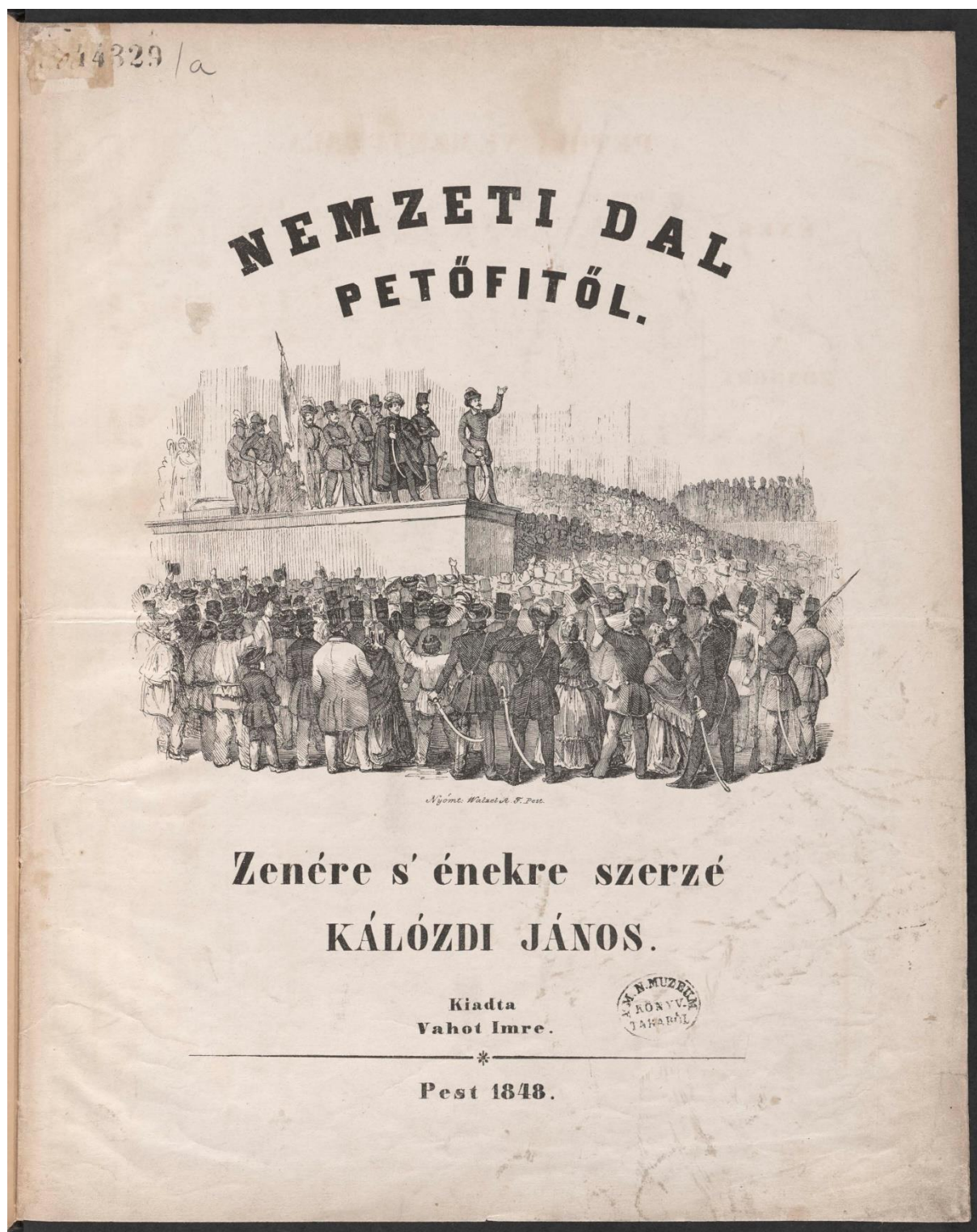
44. kép A Kossuth Album tartalomjegyzéke

6.5. számú melléklet: Bartay Endre: Nemzeti dal

45. kép Bartay Endre megzenésítésének címlapja

6.6. számú melléklet: Kálózdy János: Nemzeti dal

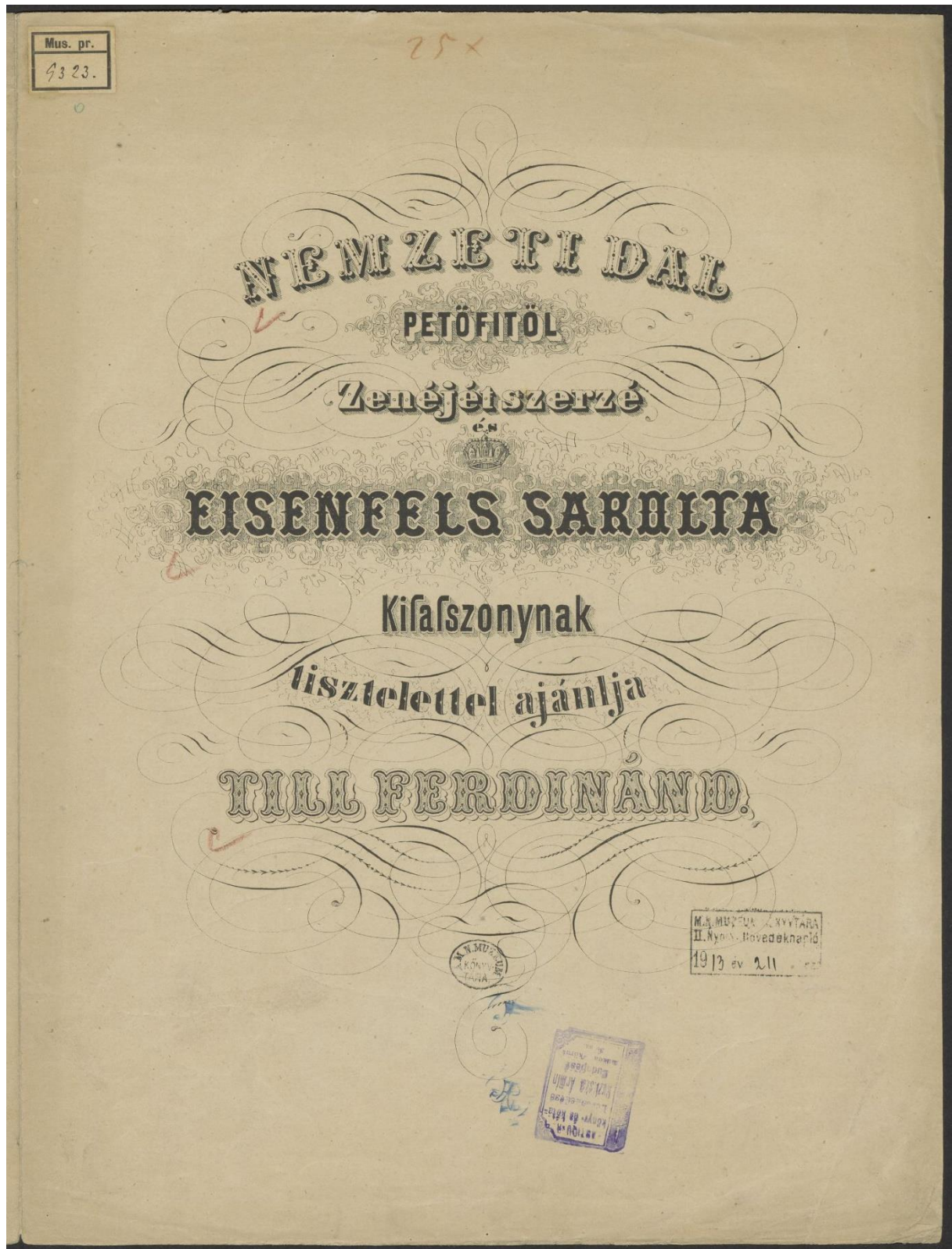
46. kép Kálózdy János megzenésítésének címlapja

6.7. számú melléklet: Thern Károly: Nemzeti dal

47. kép Thern Károly megzenésítésének címlapja

6.8. számú melléklet: Till Ferdinánd: Nemzeti dal

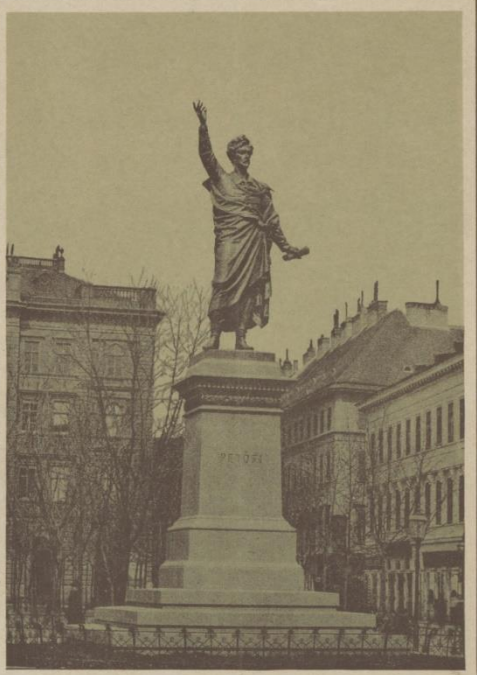
48. kép Till Ferdinánd megzenésítésének címlapja

6.9. számú melléklet: Földényi (Feldinger) Frigyes: Nemzeti dal

66357 766. 357

Nemzeti dal.

Talpra magyar,
hi a haza!
Petőfi Sándortól.

Énekhangra
zongora kísérettel
szerző

FÖLDÉNYI FRIGYES.

1001 sz. Ára $\frac{1 \text{ ft.}}{2 \text{ M.}}$

A kiadó sajátja minden országra nézve.
Minden szerzői és kiadói jog fentartásával.

BUDAPEST,
TÁBORSZKY NÁNDOR,
nemzeti zenemű-kereskedése.

Bécsben: Rörich, F. Lipcsében: Hofmeister, F.

Váci utca 30. sz. (Deák Ferencz utca sarokház).

Köziállítás Bécs 1873. Páris 1878. Elismerő oklevél.
Országos kiállítás Szeged 1876. Székesfehérvár 1879. Érdemérem.
Országos általános kiállítás Budapest 1885. Nagy érem.

Déposé.

Röder, C.G. Kinyomtatja, Lipcsében.

10-

49. kép Földényi Frigyes megzenésítésének címlapja

15.

KALPRA MAGYAR
(Petöfi S.)

Szerze

Jfij. Sz. Nagy Károly

1126

Akiadók sajátja

BUDAPEST

Rózsavölgyi és Társa.

E „Nemzetidál” zongora kísérete úgy van írva, hogy az énekkar nélkül lejátszható, miután a dallamhangok is befejezhetők.

54

6.11. számú melléklet: Hazslinszky Gusztáv: Talpra magyar

Mus. pr.
44 2/4

MÁSODIK KIADÁS.

TALPRA MAGYAR

(NEMZETI DAL)

Petőfi Sándortól

Négyes férfi karra
szerzé

Hazslinszky
Gusztáv
tanár.

25ik mű.

ÁRA: A PARTITURA SZÓLAMOKKAL EGYÜTT: 1 KOR.
KILÖN A NÉGY SZÓLAM: 50 FILL.

SZERZŐ SAJÁTJA
MINDEN JOG FENNTARTÁSÁVAL.

PESTI HÖNYVENDÉG K.T. NYELVÉSE ÉS NYOMÁSA (BUDAPEST, V. KÖZ. UTCA 7.)

51. kép Hazslinszky Gusztáv megzenésítésének címlapja

6.12. számú melléklet: Hubay Jenő: Talpra magyar

59971

259.971

TALPRA MAGYAR

SZÖVEGÉT IRTA:
PETŐFI SÁNDOR

ZENÉJÉT SZERZÉ:
HUBAY JENŐ

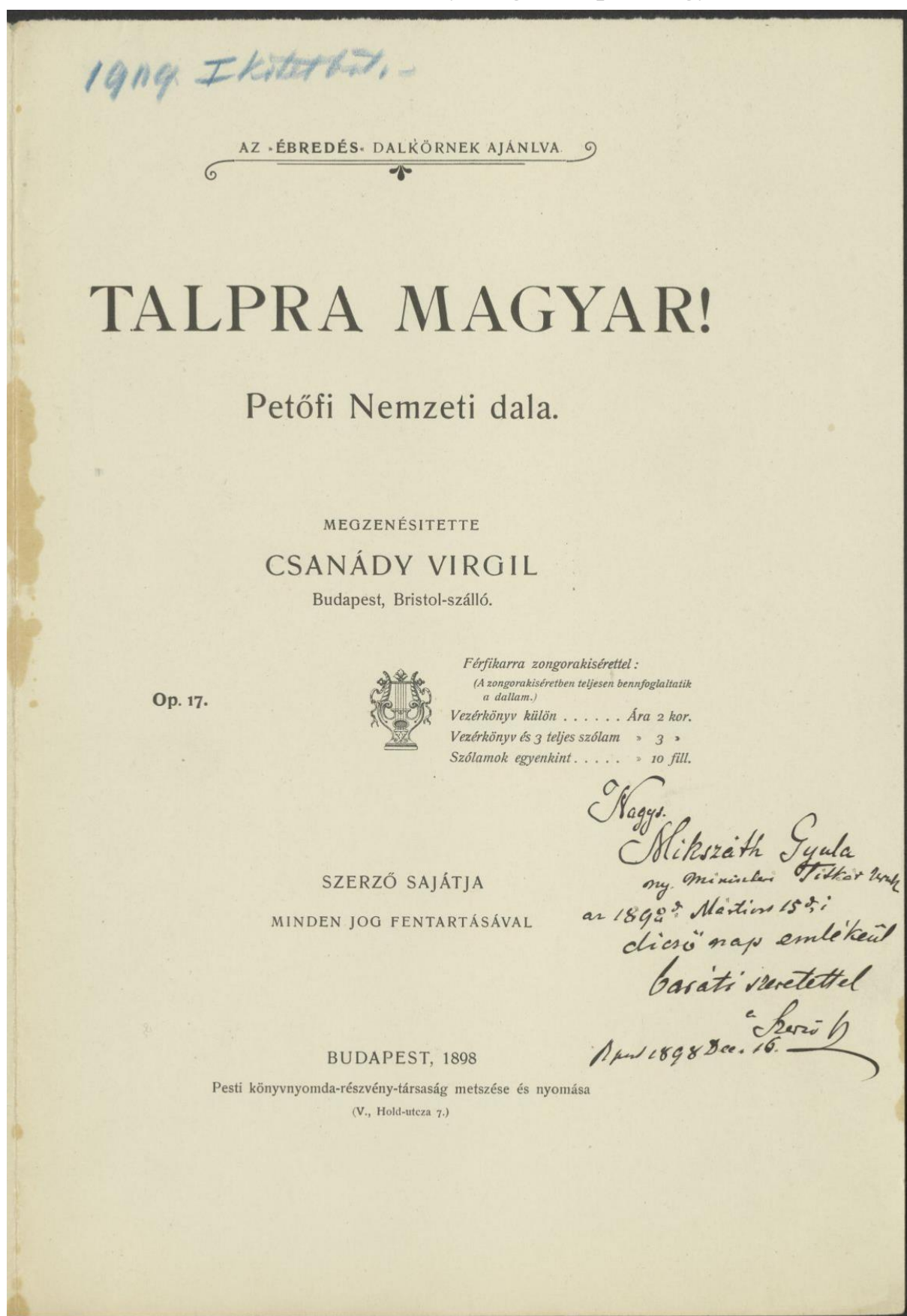
OP. 43.

A KIADÓK SAJÁTJA
BÁRD FERENC ÉS FIA
BUDAPEST LEIPZIG
IV. KOSSUTH-LAJOS-UTCA 4. NÜRNBERGER-STRASSE
VI. ANDRÁSSY-ÚT 1. 56/58.
ALLE RECHTE VORBEHALTEN
EIGENTUM DER VERLEGER

Ének és zongorára.
Férfi négyes karra. Vezérkönyv.
" " " Szólamok I-IV
Vegyes karra. Vezérkönyv.
" " Szólamok.

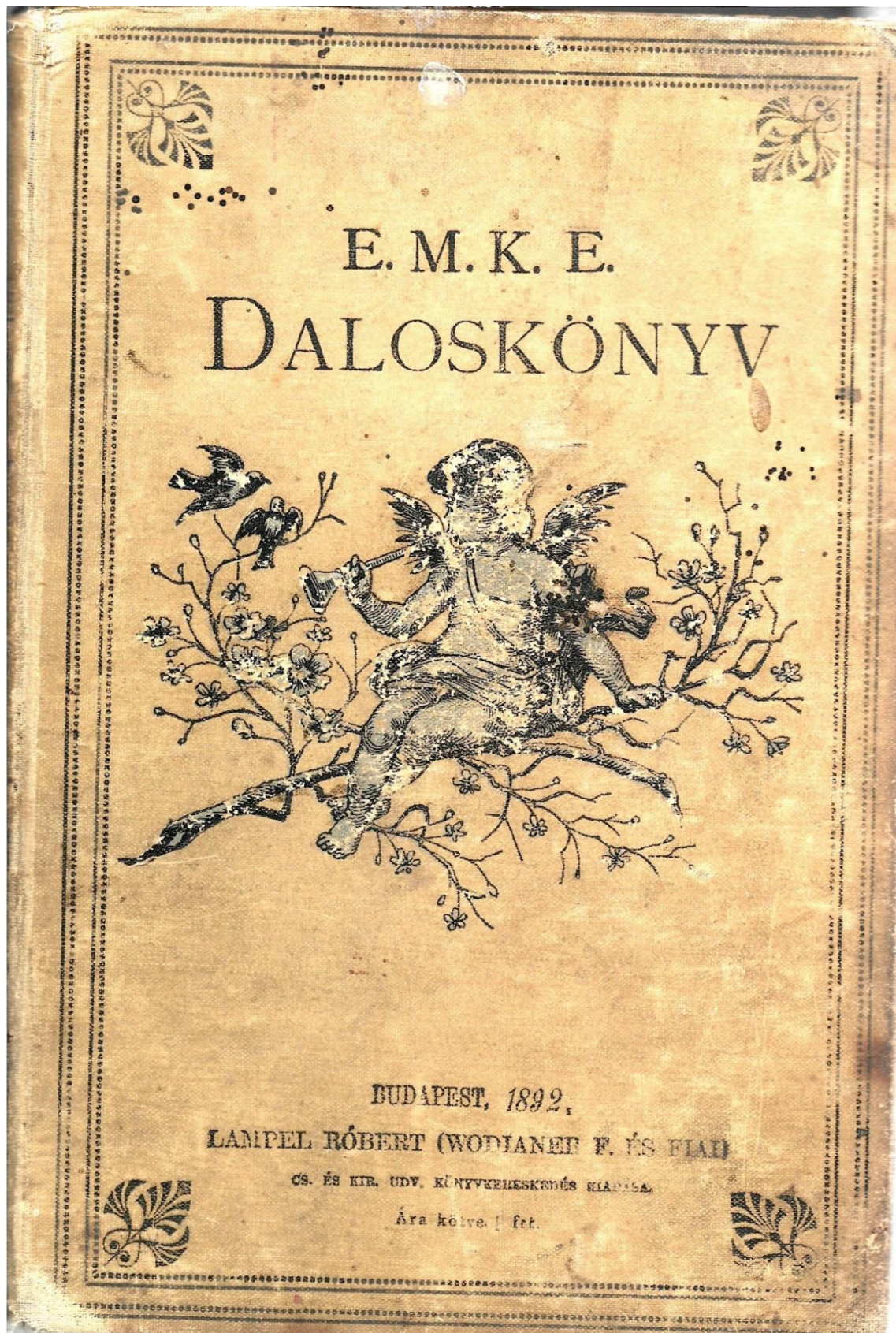
52. kép Hubay Jenő megzenésítésének címlapja

6.13. számú melléklet: Csanády Virgil: Talpra magyar!

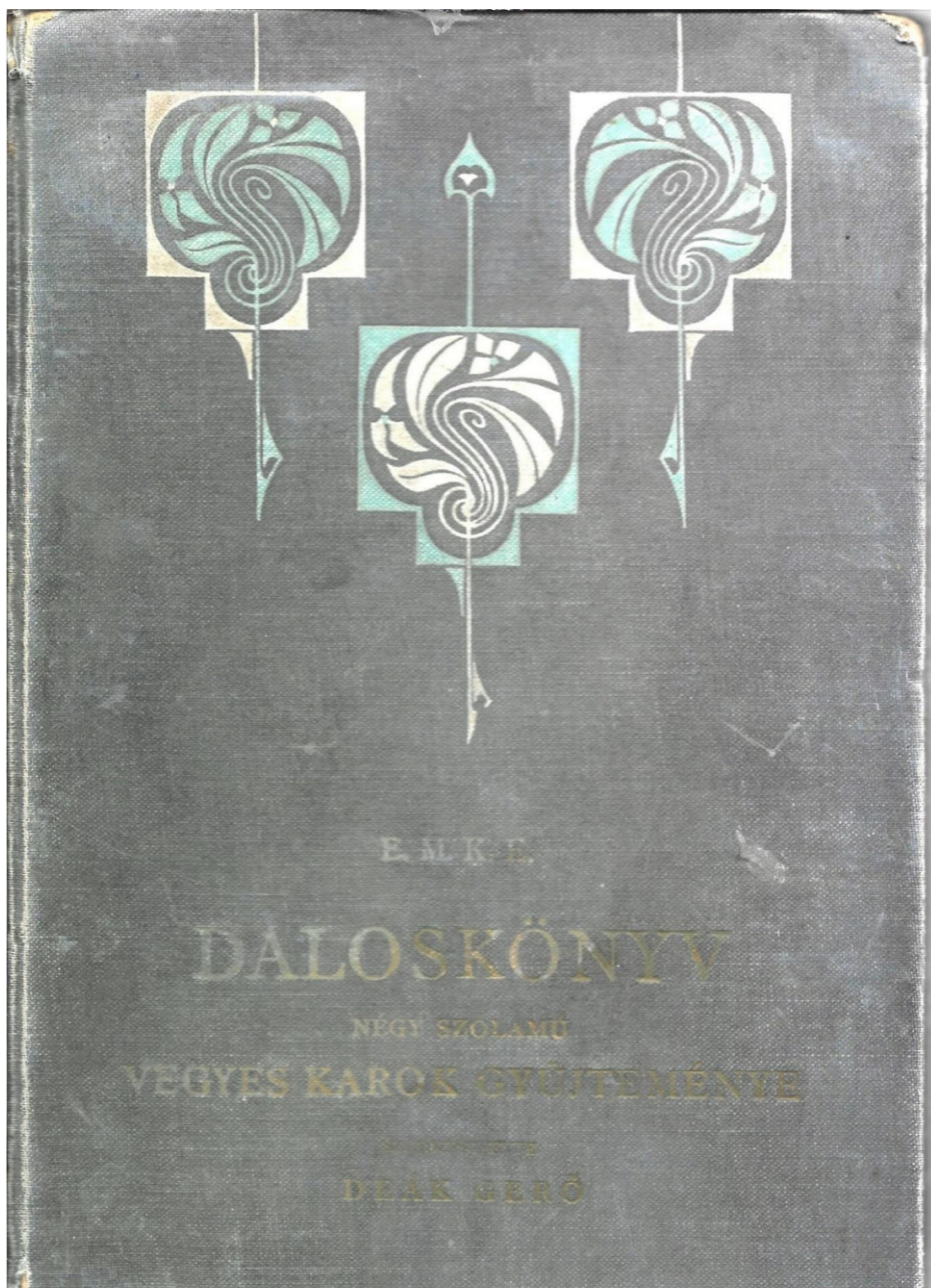
53. kép Csanády Virgil megzenésítésének címlapja

6.14. számú melléklet: EMKE Daloskönyv, 1. kiadás

54. kép Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Daloskönyvének 1. kiadás, borító

6.15. számú melléklet: EMKE Daloskönyv, 2. kiadás

55. kép Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Daloskönyvének 2. kiadás, borító

6.16. számú melléklet: Breiter-Szélessy János: Nemzeti dal

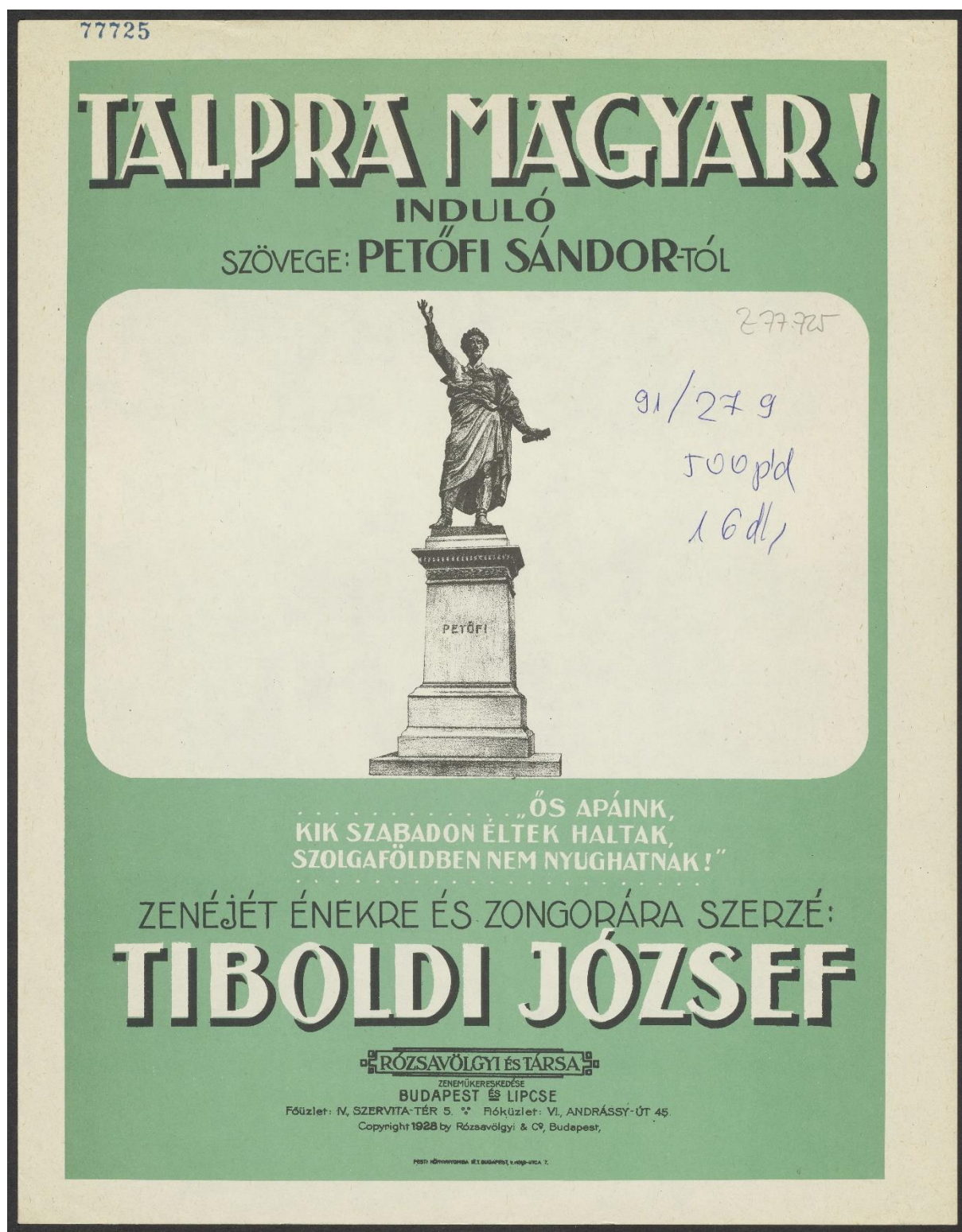
56. kép Breiter-Szélessy János megzenésítésének címlapja

6.17. számú melléklet: Telman (Tiboldi) József: Talpra magyar!

57. kép Telman József megzenésítésének címlapja

6.18. számú melléklet: Tiboldi (Telman) József: Talpra magyar!

58. kép Tiboldi József megzenésítésének címlapja

6.19. számú melléklet: Siposs Antal: Hősök Emléke

59. kép Siposs Antal Hősök Emléke című kiadványának címlapja

7. Hivatkozások

1848-1948 szabadság-dalok versek és dallamok énekesek, harmonikázók és bármely más hangszeren játszóknak részére, a Centenárium és egyéb ünnepségekre alkalmas 23 dal. 1948, Rózsavölgyi és Társa Kiadása, Budapest.

Antos, Károly (?): Nemzeti dal. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 11354

Bartay, Endre (1848): Nemzeti dal. a szabadság hírnökeinek Bécsből megérkezésük ünnepére, Mangold K. Könyv, Pozsony.

Bátori, Lajos (?): Nemzeti dal. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 3807.

Beliczay, Gyula és Karsa, Endre (?): Nemzeti dal. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 11838.

Bognár, Ignác (1882): Dalvilág. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 5710.

Borhegyi, Paksa és Boronkai (2018): Történelem 11. tankönyv. Oktató- és Fejlesztő Intézet, Budapest

Bozay, Attila (1995): Nemzeti dal. Kézirat. Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet 20-21. Századi Magyar Zenei Archívum, Budapest, MZA-BA-Mus. 2092.

Breiter-Szélessy, János (1911): Nemzeti dal (Talpra magyar). Rózsavölgyi és Társa, Pozsony.

Csanády, Virgil (1898): Talpra magyar! Petőfi Nemzeti dala. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság, Budapest.

Deák, Gerő (1892): E.M.K.E. Daloskönyv, négy szölamú vegyes karok gyűjteménye. Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai), Budapest.

Deák, Gerő (1896): E.M.K.E. Daloskönyv, négy szölamú vegyes karok gyűjteménye. Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai), Budapest.

Deák, Gerő (1914): E.M.K.E. Daloskönyv, Két- és háromszölamú komoly és víg dalok gyűjteménye. harmadik kiadás, Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai), Budapest.

dr. Boldis, Dezső és dr. Török, Zoltán: Nótáskönyv, V. Férfikari gyűjtemény. Győregyházmegyei Alap Nyomdaműintézete, Győr.

Dr. Jároli, József (1998): Olvasókönyv az 1848-49-es forradalom és szabadságharc Békés megyei történetéhez – Forráskiadványok a Békés Megyei Levéltárból 20., Gyula.

Egressy, Béni és Kassai, István (1997): Nemzeti dal. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest. Ms. Mus. 11747.

Egressy, Béni és Szerdahelyi, József (1848): Nemzeti dal. Wágner Josef, Pest.

Egressy, Gábor (1848): Képek a pesti forradalomból március 15-én. In: Március 15. (Szigethy, Gábor), Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 84-92. o.

Éhártné Varga, Zsuzsanna (1998): A pápai Állami Tanítóképző intézet emlékezete 1896-1996. „A Pápai Tanítóképző Centenáriumára” Alapítvány, Pápa.

Ehrlich, Antal (1931): Három- és négyszólamú dalok iskolai ünnepélyekre és egyéb alkalmaikra. Zeneműnyomda, Budapest.

Eősse, László (2007): Kodály Zoltán életének krónikája. Editio Musica Budapest, Budapest.

Erkel, Gyula (?): Nemzeti dal. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Népsz. 792.

Erődi, Ernő (1902): Ezüst hárfa, Daloskönyv iskolai használatra, egy- és kétszólamú énekek. Lampel R. (Wodianer F. és Fiai), Budapest.

Falk, Richárd és Hetényi, Albert (1906): Dalok könyve Elemi fiú- és leányiskolák számára. Rózsavölgyi és Társa, 1. kötet, Budapest.

Fejes, György (1967): Kuti Sándor és fennmaradt művei. In: Munkás Ének 1919-1945 (Czigány, Gyula), Zeneműkiadó, Budapest, 66-81. o.

Felszabadult lélekkel ünnepli Pécs a szabadságharc 100. évfordulóját (1948). Új Dunántúl – Dunántúli Napló, 1948 (5. évfolyam) 57. szám, 1948. március 10., 5. oldal

Flórián, László (1967): Egy tehetséges muzsikuskuti Sándor. In: Munkás Ének 1919-1945 (Czigány, Gyula), Zeneműkiadó, Budapest, 59-65. o.

Földényi, Frigyes (1873): Nemzeti dal. Tábornok Nándor, Budapest.

Geszler, Ödön (1923): Vegyeskarok dalegyesületek és iskolák használatára. Rozsnyai Károly Könyv és Zeneműkiadóhivatala, Budapest.

Hackl, N., Lajos (1914): Gaudeamus Igitur, az egyetemi énekkarok és főiskolák kargyűjteménye. Pfeifer Ferdinánd-féle könyvkereskedés, Zeidler Testvérek kiadása, Budapest.

Halmos, László (1934): 39 gyermek kar. 1. kötet, Magyar Kórus, Budapest.

Hazslinszky, Gusztáv (1889): Talpra magyar (Nemzeti dal) Petőfi Sándortól. a szerző sajátja, második kiadás, Pesti Könyvnyomda, Budapest.

Hegedűs és Bognár (1851): Rózsakirályné. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Népsz. 640.

Horváth, Mihály (?): 1848 Szabadság-kantáta. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Z40335

Hubay, Jenő (?): Talpra magyar. Bárd Ferenc és Fia, Budapest

Huber, Károly (1883): Nemzeti dal. Kézirat, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 6762.

- Huber, Sándor (?): A szabadságharcz dalai és indulói 1848-49 zene szóban. Rozsnyai Kiadó, Budapest
- Huber, Sándor (?): Kossuth-Album: hirneves magyar zeneszerzők legszebb Kossuth-dalainak gyűjteménye énekhangra és zongorára. Zeneműkiadóhivatal, Budapest.
- Huszka, Jenő (1941): Talpra magyar!. Francis Band and Son, Budapest.
- ifj. Buchner, Luspay és Régenhold (1921): Turul daloskönyv, vegyeskarra írott énekek gyűjteménye két kötetben. 1. kötet, Egri Nyomda-Részvénytársaság, Eger.
- ifj. Szotyori Nagy, Károly (1879): Nemzeti dal. Rózsavölgyi és Társa, Budapest.
- Isoz, Kálmán (1931): Petőfi dalok. A Magyar Nemzeti Múzeum zenetörténeti osztályának kiadványa, Budapest.
- Isoz, Kálmán (1948): A megzenésített „Nemzeti dal”. Zenei Szemle, 1948. V. szám Új évfolyam, március 1., 249-251. o.
- Ittész, Mihály (1999): Petőfi megzenésített versei. In: 22 zenei írás (Ittész, Mihály), Kodály Intézet, Kecskemét, 201-206. o.
- Jókai, Mór (1848): Forradalom vér nélkül. In: Március 15. (Szigethy, Gábor), Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 19-27. o.
- Káldy, Gyula (1896): A szabadságharcz dalai és indulói (1848-49). Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság, Budapest.
- Kálózdy, János (1848): Nemzeti dal. Vahot Imre, Pest.
- Karfa, Endre (?): Nemzeti dal. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 11839.
- Karofa, Endre (1848): Nemzeti dal. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 2308.
- Karossa, Endre (?): Nemzeti dal. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 11840.
- Kerényi, Ferenc (2008): Petőfi napja?. In: Március 15. (Szigethy, Gábor), Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 261-265. o.
- Kertész, Gyula (1934): Magyar Hazám, Tizenkét 1-2-3 szölamu gyermekkar hazafias ünnepélyek alkalmára. Magyar Kórus, Budapest.
- Kocsár, Miklós (2014): Nemzeti dal. Kontrapunkt Zeneműkiadó, Budapest.
- Kodály, Zoltán (1956): Nemzeti dal. Editio Musica Budapest, Budapest
- Kolligátum. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Mus. Pr. 12255.
- Kontor, Elek és Késmárky, Árpád (1909): Ünnepi daloskönyv polgári fiú iskolák, gimnáziumok, felső kereskedelmi és reál iskolák számára. Rózsavölgyi és Társa kiadása, Budapest.

Kutor, Ferenc (?): Nemzeti dal. Kézirat. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 9590.

Láng, János (1903): Iskolai Daloskönyv, két-, három- s négyszólamú dalok gyűjteménye a tanév minden alkalmára polgári és középiskolások részére. Stampfel Károly, Pozsony

Luspay, Kálmán (1923): „Daloljatok” 101 Férfikarra írott dal gyűjteménye tanítóképző-intézetek részére tankönyv gyanánt és énekkarok használatára. Rozsnyai Károly Könyv- és Zeneműkiadása, Budapest.

Maróthy-gyűjtemény, Kuti Sándor gyűjteményrész. Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zene- tudományi Intézet 20-21. Századi Magyar Zenei Archívum, Budapest.

Mathia, Károly (1948): Negyvennyolcas dallamok. Magyar Kórus, Budapest.

Nádasdy, Lajos (?): Pápa zenekultúrájának története. Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa, helyismeret M093

Révfy, Géza (1911): Új magyar férfikarok zsebkönyve, 46 magyar szerző 147 férfikarra. 2. kiadás, Rozsnyai Kiadó, Budapest.

Ruzitska, György (?): Magyar dal ||: „Talpra Magyar” :||. Kézirat 1. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 7248.

Ruzitska, György (?): Magyar dal ||: „Talpra Magyar” :||. Kézirat 2. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, Ms. Mus. 249.

Sarudy, Ottó (1904): 100 Magyar férfikar népénekkarok, tanítók és tanítójelöltek számára Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság metszése és nyomása, Budapest.

Siposs, Antal (1922): Hősök emléke. Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság, Budapest.

Soproni Szemle (1963), 1963. XVIII. évfolyam, 3. szám, Sopron Várostanácsa Sopron.

Szögedi, Endre (?): Nemzeti dal. Kézirat, Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Szeged: ZE698

Telman, József (1920): Nemzeti dal. Rózsavölgyi és Társa, Budapest.

Thern, Károly (1848): Nemzeti dal Petőfitől. Treichlinger János, Pest.

Tiboldi, Józsefv (1928): Nemzeti dal. Rózsavölgyi és Társa, Budapest.

Till, Ferdinánd (?): Nemzeti dal. ismeretlen kiadó

Tolcsvay László (1990): Nemzeti dal. PÓKER Kulturális és Szolgáltató Szervező Kiszöveget, Budapest

Vahot, Imre (1853): Magyar Thália. Játékszín Almanach. 1853-ra. Első évfolyam., Müller Gyula bizománya, Pest.

Vass, Lajos (?): Vass Lajos emlékezete. In: Így láttuk Kodályt, Nyolcvannyolc emlékezés (Bónis, Ferenc), Balassi Kiadó, Budapest, 455-461. o.

8. Internetes források

A 2022. márciusi, „fiatalos” megzenésítés, https://www.youtube.com/watch?v=8vdg9OCz-hDc&ab_channel=NagySzil%C3%A1rdMusicOfficial, [feltöltés dátuma: 2022. márc. 10.]

A Folkbeat zenekar megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=UWQy86tDj3M&ab_channel=FolkBeat, [feltöltés dátuma: 2020. márc. 15.]

A Hangrafogó megzenésítése https://www.youtube.com/watch?v=2zHxX58TvHo&ab_channel=Hangraforg%C3%B3, [feltöltés dátuma: 2014. márc. 9.]

A Katapult Zenekar megzenésítése https://www.youtube.com/watch?v=QbMgbif-KNNE&ab_channel=L%C3%A1szl%C3%B3Moln%C3%A1r, [feltöltés dátuma: 2015. okt. 4.]

A Kecskés együttes első megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=c2PM8pX5CgM&ab_channel=Kecsk%C3%A9sEnsemble-Topic, [feltöltés dátuma: 2021. márc. 14.]

A Kecskés együttes második megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=BpkET-gSjB0g&ab_channel=Kecsk%C3%A9sEnsemble-Topic, [feltöltés dátuma: 2021. ápr. 4.]

A Magozott cseresznye megzenésítése https://www.youtube.com/watch?v=EPReUOU-F54&ab_channel=TiborSturcz, [feltöltés dátuma: 2011. márc. 13.]

A Nemzeti dal kézirata, <https://mek.oszk.hu/05900/05911/05911.htm#128>

A Nemzeti dal verselemzése, <https://verselemzes.hu/petofi-sandor-nemzeti-dal-elemzes/>

A NoGenre Zenekar megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=XgzQaSYW0F8&ab_channel=NoGenre-Topic, [feltöltés dátuma: 2019. márc. 4.]

A Red Bull Pilvaker megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=D49E5M2IM7E&ab_channel=RedBullPilvaker, [feltöltés dátuma: 2017. márc. 24.]

A tizenötödik című musical ismertetője, <https://madachszinhaz.hu/szindarab/a-tizenotodik>

A Zorall együttes megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=LPLDrMiBhTE&ab_channel=Zorall-Topic, [feltöltés dátuma: 2022. márc. 16.]

Andrássy-Duo megzenésítés, https://www.youtube.com/watch?v=CSQDuH_oIVk&ab_channel=szirtegyuttes, [feltöltés dátuma: 2017. szept. 7.]

Avinx Mix megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=CawUln8ly7Y&ab_channel=AvinxBeatsOfficial, [feltöltés dátuma: 2017. jan. 24.]

Fehér Sándor megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=BfN1GeVxL38&ab_channel=NegyvenNyolc, [feltöltés dátuma: 2012. jan. 2.]

Havasi Balázs megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=8O4DLFgkzX0&ab_channel=HAVASI, [feltöltés dátuma: 2023. márc. 15.]

Heffner Attila megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=6y30IDfrnsQ&ab_channel=AttilaHeffner, [feltöltés dátuma: 2009. ápr. 7.]

Hungarica megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=yISIOC_X8H4&ab_channel=hungaricazenekar, [feltöltés dátuma: 2010. okt. 15.]

Jávorszky Béla Szilárd interjúja Tolcsvay Lászlóval, 1992. márc. 14., <https://jbsz.hu/interjuk/kezdetek/930-tolcsvay-laszlo-en-csak-felhangositottam-a-nemzeti-dalt>

Kalapács és az Akusztika megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=Vw9ZpddMVAU&ab_channel=Kalap%C3%A1cs%C3%A9sAzAkusztika-Topic, [feltöltés dátuma: 2015. jún. 4.]

Kormorán megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=PBRjkmol1Iw&ab_channel=Zorrgg33, [feltöltés dátuma: 2011. márc. 15.]

Mátyássy Szabolcs megzenésítése https://www.youtube.com/watch?v=fO55p2wJpvk&ab_channel=sziesztamedia, [feltöltés dátuma: 2018. márc. 22.]

Palóc Videotéka megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=9Nxehim-IUFk&list=PLOK--m-SA9jnLuPCEoAGlpAOUcf4gALmd&index=55&ab_channel=Pal%C3%B3cVideot%C3%A9ka, [feltöltés dátuma: 2023. ápr. 4.]

Papageno: Serkenj fel! versenyfelhívás, <https://papageno.hu/blogok/serkenj-fel/2017/11/serkenj-fel-indul-a-kodaly-vetelkedo/>

Petőfi Irodalmi Múzeum előadása: Március 15. ... de tényleg?, https://www.youtube.com/watch?v=cMTGT0iBfmM&t=116s&ab_channel=Pet%C5%91fiIrodalmiM%C3%BAzeum

Petőfi Sándor naplója, első ív, 1848. március 20., <https://mek.oszk.hu/05900/05911/05911.htm#131>

Petőfi Sándor sorai a Nemzeti dal első nyomtatott példányán, <https://mek.oszk.hu/05900/05911/05911.htm#127>

Romantikus Erőszak megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=r4lfUv-NTLbo&ab_channel=romermusicvideo, [feltöltés dátuma: 2015. nov. 11.]

Smidéliusz Kálmán megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=39fc4hs_K5c&t=48s&ab_channel=smidesz, [feltöltés dátuma: 2014. márc. 2.]

Sonkoly, István (1973): Megzenésített Petőfi-versek. Studia Literaria XI. 33-49. o., <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/c25f6a17-8eca-442c-92ac-7be5f0a7d10c/content>

Spiegel Tibor megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=v6v-DRq83h0&t=86s&ab_channel=TiborSpiegel, [feltöltés dátuma: 2019. jan. 25.]

SZIRT Együttes honlapja, https://szirtegyuttes.hu/?page_id=12

Tolcsvay László elhatárolódása a 2022-es feldolgozástól, <https://www.facebook.com/laszlo.tolcsvay/posts/5066130453467539>, [feltöltés dátuma: 2022. márc. 13.]

Tolcsvay László megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=7HjDEX0x6UU&ab_channel=GrundRecords, [feltöltés dátuma: 2018. febr. 2.]

Váray László megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=7dn8ukLemtQ&ab_channel=V%C3%A1rayL%C3%A1szl%C3%B3, [feltöltés dátuma: 2022. márc. 5.]

Viczián Gábor megzenésítése, https://www.youtube.com/watch?v=ypy1ke52Zss&ab_channel=ClaytonStacy, [feltöltés dátuma: 2016. márc. 14.]

9. Képjegyzék

1. kép Részlet Egressy Béni Nemzeti dalának Erkel Gyula által lejegyzett kéziratából.....	10
2. kép Részlet Kálózdi Nemzeti dalából	10
3. kép Részlet Thern Károly megzenésítéséből	11
4. kép Részlet Till Ferdinánd művéből	11
5. kép Bartay Endre megzenésítése, részlet	11
6. kép Feldinger Frigyes megzenésítése, részlet	12
7. kép Ruzitska György kézirata, részlet.....	12
8. kép Karofa Endre kézirata, részlet	13
9. kép A. P. kézirata, részlet.....	13
10. kép ifjabb Szotyori Nagy Károly, részlet	14
11. kép Bognár Ignác megzenésítése, részlet	14
12. kép Huber Károly megzenésítése, részlet	15
13. kép Hazslinszky Gusztáv megzenésítése, részlet.....	15
14. kép Hubay Jenő megzenésítése, részlet.....	16
15. kép Csanády Virgil megzenésítése, részlet	16
16. kép Langer Viktor megzenésítése, részlet.....	17
17. kép Szögedi Endre megzenésítése, részlet	18
18. kép Láng János megzenésítése, részlet	18
19. kép Kapi Gyula megzenésítése, részlet	19
20. kép Bordeaux Géza megzenésítése, részlet.....	19
21. kép Késmárky Árpád megzenésítése, részlet	20
22. kép Belezna A. megzenésítése, részlet.....	20
23. kép dr. Szöllősy Attila megzenésítése, részlet	21
24. kép Szügyi József megzenésítése, részlet	21
25. kép ifjabb Buchner Antal megzenésítése, részlet.....	22
26. kép Boldis Ignác megzenésítése, részlet	23
27. kép Ehrlich Antal megzenésítése, részlet.....	23
28. kép Halmos László megzenésítése, részlet	24
29. kép Breiter-Szélessy János megzenésítése, részlet	24
30. kép Tiboldi József megzenésítése, részlet.....	25
31. kép Siposs Antal megzenésítése, részlet	25
32. kép Huszka Jenő megzenésítése, részlet	26

33. kép Horváth Mihály megzenésítése, részlet	27
34. kép Kuti Sándor rekonstrált kottája, részlet	27
35. kép Kodály Zoltán megzenésítése, részlet	29
36. kép Bozay Attila megzenésítése, részlet	29
37. kép Kocsár Miklós megzenésítése, részlet	29
38. kép Ismeretlen zeneszerző megzenésítése, részlet	30
39. kép Omaszta Zsigmond (?) megzenésítése, részlet	30
40. kép Bátori Lajos megzenésítése, részlet	31
41. kép Kutor Ferenc megzenésítése, részlet	31
42. kép Antos Károly megzenésítése, részlet	32
43. kép Egressy Béni és Szerdahelyi József megzenésítésének címlapja	47
44. kép A Kossuth Album tartalomjegyzéke	48
45. kép Bartay Endre megzenésítésének címlapja	49
46. kép Kálózdy János megzenésítésének címlapja	50
47. kép Thern Károly megzenésítésének címlapja	51
48. kép Till Ferdinánd megzenésítésének címlapja	52
49. kép Földényi Frigyes megzenésítésének címlapja	53
50. kép ifjabb Szotyori Nagy Károly megzenésítésének címlapja	54
51. kép Hazslinszky Gusztáv megzenésítésének címlapja	55
52. kép Hubay Jenő megzenésítésének címlapja	56
53. kép Csanády Virgil megzenésítésének címlapja	57
54. kép Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Daloskönyvének 1. kiadás, borító	58
55. kép Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Daloskönyvének 2. kiadás, borító	59
56. kép Breiter-Szélessy János megzenésítésének címlapja	60
57. kép Telman József megzenésítésének címlapja	61
58. kép Tiboldi József megzenésítésének címlapja	62
59. kép Siposs Antal Hősök Emléke című kiadványának címlapja	63

10. Táblázatjegyzék

1. táblázat A fellelt nyomtatványok, kéziratok kutatás során meghatározott adatai	41
---	----